University of Sistan and Baluchestan

Geography and Territorial Spatial Arrangement

Print ISSN: 2345 - 2277 Online ISSN: 2783 - 5278

Association of Geography and Planning of Border Areas of Iran

Presenting the Ideal Governance Model of Sustainable Tourism in Khuzestan Province

Mahnaz Hosseini Siahgoli [1], Majid Goodarzi [2]✉

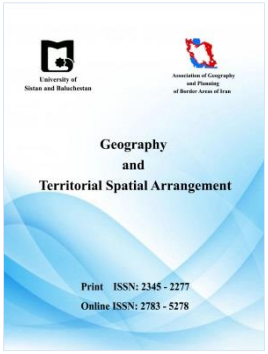
1. Postdoctoral researcher of geography and urban planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.
E-mail: l.rahimi@tabrizu.ac.ir
2 Associate Professor, Department of Geography and Urban Planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.
✉ E-mail: Hadis.bordbar@tabrizu.ac.ir

How to Cite: Hosseini Siahgoli, M & Goodarzi, M. (2025). Presenting the Ideal Governance Model of Sustainable Tourism in Khuzestan Province. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 15 (54), 91-96.

DOI: http://dx.doi.org/ 10.22111/GAIJ.2025.50032.3237

Article type:
Research Article

Received:
13/10/2024
Received in revised form:
25/01/2025
Accepted:
08/02/2025
Publisher online:
08/02/2025

Keywords:
Tourism, sustainable tourism, governance, SmartPls, Khuzestan Province.

ABSTRACT

The favorable governance of sustainable tourism plays a very important role in achieving sustainable development in tourism areas. This approach can help reduce the negative impacts of tourism on the environment and local communities, while creating new economic and social opportunities. In this regard, the main goal of the current research is to provide a model for the governance of sustainable tourism in Khuzestan province. The statistical population of the present study includes about 4710509 citizens of Khuzestan province, and among them, using Cochran's formula, 386 people were selected and studied as a statistical sample. The tool used in this research includes a researcher-made questionnaire, whose validity was verified in terms of content (form) and structure, and its reliability was confirmed using composite reliability. Data analysis has been done through correlation analysis and structural equation modeling using SPSS and Smart PLS software. The results of structural equation modeling showed that according to the conceptual model of the test, a strong and significant relationship was observed between the research indicators and the favorable governance of sustainable tourism ($p < 0.05$) and the model fit indices also showed the suitability and fit of the data with the conceptual model and as a result Confirmation of the model. Finally, the comparison of the correlation coefficients shows that the institutional index (accountability, transparency, legality, participation, efficiency and effectiveness, flexibility, etc.) has the strongest relationship with the environmental index ($r = 1.065$) and then with the Technology and technology index ($r = 1.055$). Also, the results of the T.T.C. test showed that the most significant influence on the favorable governance of urban sustainable tourism is the index of the institutional index that has been assigned the first rank.Key words: Tourism, sustainable tourism, Hakmarvai, SmartPls, Khuzestan province.

© the Author(s). **Publisher**: University of Sistan and Baluchestan

Extended Abstract

Introduction

The tourism industry, as one of the most important phenomena of the third millennium, has had a significant impact on the economic growth and dynamism and cultural exchanges of countries over the past half century with its exponential growth. So much so that many experts have called the current century the century of tourism (Resalar et al., 2021: 18; Ribeiro et al., 2017: 526). It can be said that tourism, as the second largest economy in the world after oil, brings in a lot of income for different countries and has also become the most widespread industry in the world (Minai et al., 2023: 126).The tourism industry must be able to achieve a balance between the needs of local communities, environmental protection, and improving the quality of life and tourism experience, which requires a strong management system in the field of tourism productivity and a supply and demand framework with an emphasis on sustainable development (Keshavarz, 2019: 22. Riensche et al., 2019: 3). In this regard, it can be said that in the process of tourism development, a good governance structure plays a very important role in creating coordination and effective interaction in various sectors active in the field of tourism (Pazoki et al., 2021: 64). Indeed, tourism is an interesting subject for the study of governance because it places tourism alongside the public, private and civil sectors. Traditionally, the public sector has had a centralized, top-down management approach, with local governments providing basic tourism facilities, creating national laws, education, planning control, infrastructure and the like. Recently, an alternative, decentralized, bottom-up approach has been advocated (Ghaderi et al., 2023: 42).

Good tourism governance in Khuzestan Province is of great importance due to the province's vast tourism potential. However, the province faces challenges such as lack of comprehensive planning, weak infrastructure, lack of local community participation, and environmental problems. To address these challenges and develop sustainable tourism, there is a need to develop a comprehensive plan, invest in infrastructure, involve local communities, protect the environment, and educate local communities. It is also essential to establish a good governance system in cooperation with all relevant agencies and sectors. In this regard, it can be said that despite its abundant tourism potential, Khuzestan Province has not yet been able to provide a suitable model for sustainable tourism. The main reasons for this are the lack of comprehensive planning, weak infrastructure, lack of participation of local communities, environmental problems, lack of coordination between agencies, lack of specialized personnel, and external factors such as economic fluctuations and rapid changes in the tourism industry. Also, the lack of attention to the specific characteristics of the province and the lack of sufficient studies have also been effective in this regard. To solve this problem, a comprehensive approach and participation of all stakeholders are needed so that by formulating comprehensive plans, developing infrastructure, participating local communities, and protecting the environment, we can move towards sustainable tourism. In this regard, the present study seeks to answer the following question: What factors affect the optimal governance of sustainable tourism in Khuzestan Province and what is the relationship between these factors and the various dimensions of optimal governance?

Study Area

Khuzestan Province is located in southwestern Iran, with an area of about 236.64 square kilometers, between 47 degrees and 41 minutes to 50 degrees and 39 minutes east longitude from the Greenwich meridian and 29 degrees and 58 minutes to 33 degrees and 4 minutes north latitude from the equator. This province is bordered by Lorestan Province to the north, Isfahan Province to the northeast, Ilam Province to the northwest, Chaharmahal and Bakhtiari, Kohkiluyeh and Boyer Ahmad Provinces to the east and southeast, the Persian Gulf to the south, and Iraq to the west. It has 16 counties and 29 cities, and according to the latest census, the population of this province is 4710509 people.

Material and Methods

This study is a quantitative research in nature, an applied research in terms of its purpose, and a descriptive correlational research in terms of its data collection. Among the correlational methods, the covariance-variance analysis method was used. The spatial scope of the study was Khuzestan province, and the statistical population was approximately 4710509 citizens of Khuzestan province, of which 386 citizens were selected as a sample for the study using the Cochran formula and stratified random sampling. In the present study, two descriptive statistical methods were used to analyze the data: frequency, mean frequency percentage, and standard deviation, and inferential statistics: correlation analysis and structural equation modeling.

Result and Discussion

The results of the correlation test showed that institutional indicators have the highest score and the greatest impact on all indicators of sustainable tourism desirable governance. Therefore, it can be said that institutional indicators are positively correlated with the indicators of sustainable tourism desirable governance, and at a confidence level of at least 95 percent, these relationships are confirmed. The direction of all the relationships obtained is positive, which shows that an increase in each of the indicators of sustainable tourism desirable governance is accompanied by an increase in institutional indicators and vice versa. Finally, comparing the correlation coefficients shows that the institutional index (accountability, transparency, legality, participation, efficiency and effectiveness, flexibility, etc.) has the strongest relationship with the environmental index (r = 1.065) and then with the technology index (r = 1.055).

Conclusion

The results of structural equation modeling showed that, according to the conceptual model of the test, a strong and significant relationship was observed between the research indicators and the desirable governance of sustainable tourism ($p<0.05$), and the model fit indices also indicate the fitness and appropriateness of the data with the conceptual model, and as a result, the model is confirmed. The overall results also showed that the greatest impact on the desirable governance of urban sustainable tourism is, in order, the institutional index, which has the first rank.

Key words: Tourism, sustainable tourism, governance, SmartPls, Khuzestan Province.

References

Aghanasab A, Adibi Saadinejad F, Arbabi Sabzevari A. Good Governance Indicators of Tourism in the 22nd District of Tehran. GeoRes 2024; 39 (2):225-231. *(In Persian).*

http://georesearch.ir/article-1-1616-fa.html.

Aminian, N. and Seyed Naghavi, M. A. (2018). Presenting Pattern of Good Governance of Tourism in Iran. Tourism Management Studies, 13(42), 27-102. *(In Persian).* Doi: 10.22054/tms.2018.9018.

Aminian, Naser, Seyed Naqvi, Mirali, Jahanian, Manouchehr, & Emami, Seyed Mohsen. (2017). Status of Evaluation of Good Governance Indicators in Urban Tourism Development (Case Study: Tehran City). Urban Economics and Management, 5(2 (18th Consecutive Issue), 127-139. *(In Persian).*

https://sid.ir/paper/240351/fa

Baggio, R., (2019). Measuring Tourism: Methods, Indicators, and Needs. ©Springer International Publishing AG, part of Springer Nature 2019 E. Fayos-Solà, C. Cooper (eds.),The Future of Tourism.

https://doi.org/10.1007/978-3-319-89941-1_13.

Beaumont N. Dredge, D., (2010): "Local tourism governance: a comparison of three network approaches", Journal of Sustainable Tourism. 18(1), 7–28. DOI: 10.1080/09669580903215139.

Becken, S., & Loehr, J. (2024). Tourism governance and enabling drivers for intensifying climate action. Journal of Sustainable Tourism, 32(9), 1743-1761.

https://doi.org/10.1080/09669582.2022.2032099

Bichler, B. F. (2021). Designing tourism governance: The role of local residents. Journal of Destination Marketing & Management, 64-76.

https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2019.100389

Brauer, R., Dymitrow, M., & Tribe, J. (2019). The impact of tourism research. Annals of Tourism Research, 77, 64-78.

https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.05.006.

Castelnovo, W., Misuraca, G., & Savoldelli, A. (2016). Smart cities governance: The need for a holistic approach to assessing urban participatory policymaking. Social Science Computer Review, 34(6), 724-739.

https://doi.org/10.1177/0894439315611103

.Chaperon, S. (2017). Tourism industry responses to public-private partnership arrangements for destination management organisations in small island economies: A case study of Jersey, Channel Islands. International Journal of Tourism Policy, 7(1), 23-41.

https://doi.org/10.1504/IJTP.2017.082767.

De Souaa, T. C. G., De Souza, M. J. B., & Rossetto, C. R. (2017). Índices de competitividad de destinos turísticos: comparación entre el monitor de competitividad turística de los destinos urbanos españoles e índice de competitividad de turismo nacional brasileño. Gobernanza y participación en la gestión sostenible de destinos turísticos, 285.

https://www.torrossa.com/gs/resourceProxy?an=4284467&publisher=FZ8148#page=285.

Dos Anjos, F. A., & Kennell, J. (2019). Tourism, governance and sustainable development. Sustainability, 11(16), 4257.

https://doi.org/10.3390/su11164257.

Ebizadeh, S. (2025). Explaining the role of destination governance in the sustainability of urban tourism (case example: Rasht city). Geographical Engineering of Territory, 8(4). *(In Persian).*

Doi: 10.22034/jget.2023.414999.1509.

Esmaeilzadeh, H. (2023). The Role of Good Governance in Sustainable Development of Tourism (Case study: Cities of Tabriz, Bonab and Kalibar). Sustainable Development of Geographical Environment, 4(7), 173-188. *(In Persian).*

Doi: 10.52547/sdge.4.7.173.

Farsari, I. (2023). Exploring the nexus between sustainable tourism governance, resilience and complexity research. Tourism Recreation Research, 48(3), 352-367.

https://doi.org/10.1080/02508281.2021.1922828.

Fesenmaier, D. R., & Xiang, Z. (2017). Introduction to tourism design and design science in tourism. Design science in tourism: Foundations of destination management, 3-16.

Doi: 10.1177/1527476414541552

Gautam, V., & Bhalla, S. (2024). Exploring the relationships among tourism involvement, residents' empowerment, quality of life and their support for sustainable tourism development. Journal of Cleaner Production, 434, 139770.

https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.139770.

Ghaderi, E., Keaei, B., Faghihi, A. and Mahmoudzadeh, S. M. (2023). Tourism Destination Governance with an Entrepreneurial Approach. Journal of Tourism and Development, 12(3), 43-58. *(In Persian).*

Doi: 10.22034/jtd.2022.354416.2646.

Ghaedi, S., Maryanaji, Z. and Hosseini Siahgoli, M. (2023). Identifying Key Drivers Effective on Sustainable Urban Tourism in Ahvaz Metropolis using Future Study. Journal of Geography and Regional Development, 21(4), 351-384. *(In Persian).*

Doi: 10.22067/jgrd.2024.85923.1372

Ghasemi, A., Ghezelsofla, M. and moslemi mehni, Y. (2020). Good urban governance as the referential of urban policy: analysis of the content of the fifth and sixth development plans the Islamic Republic of Iran. Majlis and Rahbord, 27(101), 195-221. *(In Persian).*

https://nashr.majles.ir/article_358.html.

Hashemi Bistouni, Mahmoud Reza, and Shams, Majid. (2019). Analysis and evaluation of good urban governance indicators and its impact on tourism development variables in Bistoun city, Geography of Tourism Space, 9(33), 17-35. *(In Persian).*

https://sid.ir/paper/214327/fa.

Hristov, D., & Zehrer, A. (2015). The destination paradigm continuum revisited DMOs serving as leadership networks. Tourism Review, 70(2), 116-131.

https://doi.org/10.1108/TR-08-2014-0050.

Islam, M. W., Ruhanen, L., & Ritchie, B. W. (2018). Adaptive co-management: A novel approach to tourism destination governance? Journal of Hospitality and Tourism Management, 37, 97-106.

https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2017.10.009.

Keshavarz, M. (2019). Identifying factors influencing on Sustainable Tourism Development using interpretive structural modeling (ISM) in Khorramabad. Urban tourism, 6(1), 121-134. *(In Persian).*

Doi: 10.22059/jut.2019.246390.414

Keyim, P. (2018). Tourism collaborative governance and rural community development in Finland: The Case of Vuonislahti. Journal of travel research, 57(4), 483-494.

https://doi.org/10.1177/0047287517701858.

Kohzadi, E., Rezaei, M. and Peyvastehgar, Y. (2024). Identifying and Prioritizing Indicators of Spatial-Spatial Organization of Tourism in Yasuj-Sapidan Axis with an Ecological Approach. Geography and Territorial Spatial Arrangement, 14(52), 91-122. *(In Persian).*

Doi: 10.22111/gaij.2024.47650.3170.

Marinello, S., Butturi, M. A., Gamberini, R., & Martini, U. (2023). Indicators for sustainable touristic destinations: A critical review. Journal of Environmental Planning and Management, 66(open in a new window) (1(open in a new window)), 1–30.

https://doi.org/10.1080/09640568.2021.1978407.

McLoughlin, E., Hanrahan, J., Duddy, A. M., & Duffy, S. (2018). European tourism indicator system for sustainable destination management in county Donegal, Ireland. European Journal of Tourism Research, 20(open in a new window), 78–91.

https://doi.org/10.54055/ejtr.v20i.341.

Minai A, Heydari Chianeh R, Rustai S. (2023). Identifying Factors Affecting the Competitiveness of Urban Tourism Purposes (Case Study: Ardabil City). jgs. 23(70), 8. *(In Persian).* doi:10.61186/jgs.23.70.125

http://jgs.khu.ac.ir/article-1-3716-fa.html

Modica, P., Capocchi, A., Foroni, I., & Zenga, M. (2018). An assessment of the implementation of the European Tourism Indicator System for sustainable destinations in Italy. Sustainability, 10(open in a new window (9) open in a new window)), 3160.

https://doi.org/10.3390/su10093160.

Oyola, M., Blancas, F., González, M. & Caballero, R. (2012). Sustainable tourism indicators as planning tools in cultural destinations. Ecological Indicators, 18, 659-675.

https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2012.01.014.

Pan, S., Gao, M., Kim, H., Shah, K. J., Pei, S., & Chiang, P. (2018). Advances and challenges in sustainable tourism toward a green economy. The Science of the Total Environment, 635(open in a new window), 452–469.

https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.04.134.

Pazoki, M., sheikhi, D., & zand, F. (2021). The Study of Good Governance in Sustainable Rural Tourism Development (Case Study: Sorkheh Township). Regional Planning, 11(43), 64-78. *(In Persian).*

Doi: 10.30495/jzpm.2021.3934.

Pilevari N. A Model of Good Urban Governance Evaluation- District 10 of Tehran. ORMR 2016; 5 (4):27-48. *(In Persian).*

http://ormr.modares.ac.ir/article-28-4044-fa.html.

Pulido-Fernandez, J. I., & Pulido-Fernandez, M. D. L. C. (2018). Proposal for an indicators system of tourism governance at tourism destination level. Social Indicators Research, 137, 695-743. *(In Persian).*

https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-017-1627-z.

Resalar, N., Panahi, A. and Valizadeh, R. (2021). Evaluating the Effective Drivers on the Realization of Tourism Systematic Management with Emphasis on Good Governance Approach (Case Study: Tabriz Metropolis). Urban tourism, 8(3), 17-32. *(In Persian).*

Doi: 10.22059/jut.2021.303403.803

Rezvani, M. R., sabaghpour, M. and sharia, S. (2017). The Role of the Key Players in the Governance of E-tourism in Iran. Tourism Management Studies, 12(40), 41-82. *(In Persian).*

Doi: 10.22054/tms.2018.10791.1282.

Ribeiro, M. A., Pinto, P., Silva, J. A., & Woosnam, K. M. (2017). Residents' attitudes and the adoption of pro-tourism behaviours: The case of developing island countries. Tourism Management, 61, 523-537.

https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.03.004.

Riensche, M., Castillo, A., García-Frapolli, E., Moreno-Casasola, P., & Tello-Díaz, C. (2019). Private over public interests in regional tourism governance: A case study in Costalegre, Mexico. Sustainability, 11(6), 1760.

https://doi.org/10.3390/su11061760.

Sharpley, R. (2023). Sustainable tourism governance: local or global? Tourism Recreation Research, 48(5), 809-812. https://doi.org/10.1080/02508281.2022.2040295

Tabibi, M., Hosseini, A. and Rezaei, T. (2015). Evaluating the Good Urban Governance Indexes in Tourist Destination Cities, Using IPA method (Case Study: Tonekabon). Urban tourism, 2(3), 219-231. *(In Persian).*

Doi: 10.22059/jut.2015.58444.

Wan, Y. K. P., Li, X., Lau, V. M. C., & Dioko, L. D. (2022). Destination governance in times of crisis and the role of public-private partnerships in tourism recovery from Covid-19: The case of Macao. Journal of Hospitality and Tourism Management, 51, 218-228.

https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2022.03.012

Wesley, A., & Pforr, C. (2010). The governance of coastal tourism: Unravelling the layers of complexity at Smiths Beach, Western Australia. Journal of Sustainable Tourism, 18(6), 773-792.

https://doi.org/10.1080/0966958100372127.

.Ziaee, M. and Asadian Ardakani, F. (2021). A Framework for Leveling Good Governance Factors in the Sustainable Development of Tourism Destinations (Case Study: Maybod City). Spatial Planning, 11(1), 1-26. *(In Persian).*

Doi: 10.22108/sppl.2020.123953.1520

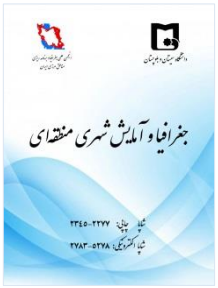
جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای
شاپا چاپی: ۲۳۴۵-۲۲۷۷ شاپا الکترونیکی: ۲۷۸۳-۵۲۷۸
دانشگاه سیستان و بلوچستان

ارائۀ الگوی حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار در استان خوزستان

مهناز حسینی سیاه‌گلی [۱]، مجید گودرزی [۲*]

مقاله پژوهشی

جغرافیا و آمایش شهری–منطقه‌ای
بهار ۱۴۰۴، سال ۱۵، شمارۀ ۵۴
تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۲۲
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۱/۰۶
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۰
صفحات : ۱۱۸-۹۱

واژه‌های کلیدی:
گردشگری، گردشگری پایدار، حکمروایی، «SmartPls»، استان خوزستان.

چکیده

حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار، نقش بسیار مهمی در دستیابی به توسعۀ پایدار در مناطق گردشگری دارد. این رویکرد می‌تواند به کاهش اثرات منفی گردشگری بر محیط زیست و جوامع محلی کمک کند و در عین حال، فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی جدیدی را ایجاد نماید. در همین راستا هدف اصلی پژوهش حاضر، ارائۀ الگوی حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار در استان خوزستان است. جامعۀ آماری پژوهش حاضر شامل حدود ۴۷۱۰۵۰۹ نفر از شهروندان استان خوزستان بوده که از میان آن‌ها، با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۶ نفر به‌عنوان نمونۀ آماری انتخاب‌شد و مورد مطالعه قرارگرفت. ابزار مورد استفاده در این پژوهش شامل پرسش‌نامۀ محقق‌ساخته‌ای است که روایی آن به‌صورت محتوایی (صوری) و سازه‌ای و پایایی آن با استفاده از پایایی ترکیبی مورد تأیید قرارگرفت. تحلیل داده‌ها از طریق تحلیل همبستگی و الگویابی معادلات ساختاری و با استفاده از نرم‌افزارهای «SPSS» و «Smart PLS» انجام شده‌است. نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان‌داد با توجه به مدل مفهومی آزمون، رابطۀ قوی و معنی‌داری بین شاخص‌های پژوهش با حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار مشاهده شده‌است (p<۰/۰۵) و شاخص‌های برازش مدل نیز نشان از برازندگی و تناسب داده‌ها با مدل مفهومی و در نتیجه تأیید مدل است. در نهایت، مقایسۀ ضرایب همبستگی نشان‌می‌دهد که شاخص نهادی (پاسخگویی، شفافیت، قانونمندی، مشارکت، کارایی و اثربخشی، انعطاف‌پذیری و ...) قوی‌ترین رابطه را با شاخص زیست‌محیطی(r = ۱/۰۶۵) و بعد از آن با شاخص تکنولوژی و فناوری (r = ۱/۰۵۵) دارد. همچنین نتایج حاصل از آزمون تی‌تک نمونه‌ای نشان‌داد که بیشترین تأثیر بر حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار شهری به‌ترتیب مربوط به شاخص نهادی است که رتبۀ اول را به خود اختصاص داده‌است.

مقدمه

صنعت گردشگری به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پدیده‌های هزارۀ سوم، طی نیم‌قرن گذشته با رشد تصاعدگونۀ خود تأثیر بسزایی در رشد و پویایی اقتصادی و تبادلات فرهنگی کشورها داشته است به‌طوری که بسیاری از صاحب‌نظران، قرن حاضر را قرن گردشگری نام نهاده‌اند (رسال‌ور و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۸؛ Ribeiro et al,2017:526) در واقع در سال‌های اخیر، گردشگری به یکی از بزرگترین رشددهندگان اقتصادی در سراسر جهان تبدیل شده است و به‌شدت با توسعه در ارتباط است (قائدی و همکاران، ۱۴۰۲: ۳۵۲). به‌طوری‌که می‌توان گفت، گردشگری پس از نفت به‌عنوان دومین اقتصاد جهان، درآمدهای بسیاری را برای کشورهای مختلف در پی دارد و به گسترده‌ترین صنعت دنیا نیز بدل شده‌است (مینایی و همکاران، ۱۴۰۲:۱۲۶). صنعت گردشگری باید بتواند به توازنی میان نیازهای جوامع محلی، حفاظت محیط زیست و ارتقای سطح کیفیت زندگی و تجربۀ گردشگری دست‌یابد. این امر نیازمند یک نظام مدیریتی قوی در زمینۀ بهره‌وری گردشگری و چهارچوب عرضه و تقاضا با تأکید بر توسعۀ پایدار

۱- پژوهشگر پسا دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. M.hoseini6768@gmail.com
۲- دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. (نویسنده مسئول) m.goodarzi @scu.ac.ir

است (کشاورز،۱۳۹۸: ۲۲. Riensche et al., 2019:3).

در همین راستا می‌توان گفت که در فرآیند توسعهٔ گردشگری، ساختار حکمروایی خوب نقش بسیار مهمی را در ایجاد هماهنگی و تعامل مؤثر در بخش‌های مختلف فعال در زمینهٔ گردشگری برعهده دارد (پازکی و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۴). در واقع حکمروایی خوب، مهمترین فاکتور در ساختن گردشگری به‌عنوان یک فعالیت موفق برای توسعهٔ پایدار است (Wesley & Pforr, 2010:11) که در کشورهای در حال توسعه در استقرار و نهادینه‌سازی جامعهٔ مدنی جایگاه ویژه‌ای داشته است (ضیایی و اسدیان اردکانی، ۱۴۰۰: ۱)؛ بنابراین می‌توان بیان‌کرد که حکمروایی خوب، مفهومی چندوجهی است و همراه با طبیعت چندمقیاسی خود در گردشگری به توضیح تعدادی از رویکردهای مفید در درک طبیعت حاکمیت در گردشگری و چگونگی حکومت صنعت گردشگری کمک می‌کند(Chaperon,2017:24).

در واقع گردشگری موضوعی جالب برای مطالعهٔ حکمروایی است زیرا گردشگری را در کنار بخش‌های عمومی، خصوصی و مدنی قرارمی‌دهد. از جنبهٔ سنتی، بخش دولتی نوعی رویکرد مدیریتی متمرکز «بالا به پایین» دارد. دولت محلی فراهم‌کردن تسهیلات اصلی گردشگری، ایجاد قوانین عمومی کشوری، آموزش‌وپرورش، کنترل برنامه‌ریزی‌ها، زیرساخت‌ها و مواردی از این قبیل را برعهده دارد. اخیراً رویکرد جایگزین «پایین به بالا» و غیر متمرکز توصیه شده است (قادری و همکاران،۱۴۰۲: ۴۲). تحقق حکمروایی خوب شهری می‌تواند با دموکراسی‌سازی سیاست‌گذاری از طریق مشارکت گسترده و حصول اطمینان از وجود ترتیبات نهادی مناسب، کمک قابل توجهی به توسعهٔ پایدار داشته باشد (Farsari,2023:353) و انسجام اجتماعی و جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی در زمینهٔ گردشگری را تسهیل‌می‌کند(Braue etal,2019:66)؛ بنابراین حکمروایی فقط عمل حکومت یا فعالیت های مرتبط با نهادهای رسمی حاکمیتی مانند دولت ملی و محلی دفاتر گردشگری ملی و سازمان‌های مدیریتی نیست بلکه حکمروایی گردشگری شامل مجموعه‌ای از روابط شبکه‌ای بین بازیگران در بخش‌های عمومی، خصوصی و زیربخش‌های آن‌ها است و باید گردشگران جوامع میزبان کسب‌وکارها و نهادهای سنتی دولتی را با علاقه به گردشگری گرد هم آورد تا به مدیریت پایدار گردشگری در داخل و بین مقاصد دست‌یابد (Castelnovo et al, 2016:725). با درنظرگرفتن این موضوع می‌توان طیف گسترده‌ای از موضوعات گردشگری را از منظر حاکمیتی مورد بررسی قرار داد (آقانسب و همکاران، ۱۴۰۳: ۲۲۶). در واقع ظهور اشکال جدید و پست‌مدرن حکمروایی شبکه‌ای مؤثر بر گردشگری، نقش‌های متغیر سازمان‌های مدیریت مقاصد (Hristov & Zehrer, 2015:116) و پیچیدگی‌های حاکمیت گردشگری در جهان را شناسایی کرده‌اند (Dos Anjos & Kennell,2019:1)؛ بنابراین می‌توان گفت که پایداری در گردشگری، نیازمند حرکت به‌سوی استفاده از جاذبه‌های گردشگری مطابق با نیاز امروز و حفظ و ماندگاری این منابع برای آینده است (طیبی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۲۰) و نهادهای مالی بین‌المللی نظیر بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول همگی بر این عقیده‌اند که حکمرانی خوب یک ضرورت حیاتی برای کمک به تحقق برنامه‌های توسعه‌ای از جمله گردشگری می‌باشد. با توجه به نقش مؤثر اقتصاد گردشگری در جامعه، حرکت به‌سوی شیوه‌های مطلوب مدیریتی سیاست‌گذار و پایدارتر در حفاظت از جاذبه‌ها و منابع برای آیندهٔ این صنعت امری ضروری است و بهره‌گیری از تحلیل‌های مبتنی بر نظریهٔ حکمروایی خوب، شیوه‌ای کارآمد برای حل معمای توسعهٔ گردشگری است (Fesenmaier & Xiang,2017) و می‌تواند به‌عنوان یک ابزار و راهبرد مدیریتی همانند سایر شیوه‌های مدیریتی در سازمان میراث فرهنگی و گردشگری به‌عنوان متولی اصلی

حاکمیت گردشگری در اجرایی‌شدن برنامه‌های سند چشم‌انداز توسعه، مبنای تدوین استراتژی‌های صنعت گردشگری قرار گیرد (امینیان و سیدنقوی، ۱۳۹۷: ۶۹).

متأسفانه بیشتر تحقیقات تجربی درخصوص حکمروایی گردشگری، بر مطالعات موردی متمرکز شده‌اند و کمتر بر وجود ارائهٔ الگوی مناسب و طراحی سیستم‌های اجتماعی و گردشگری و اهمیت حکمرانی مشارکتی و پیامدهای آن توجه کرده‌اند؛ از این‌رو ضروری است با طراحی الگوی حکمروایی مطلوب گردشگری و شناسایی نقش و سهم هر یک از بازیگران دست‌اندرکار در عرصهٔ تدوین سیاست‌گذاری و حاکمیتی، سهم و جایگاه هر بخش تعیین‌گردد و سازمان میراث فرهنگی و گردشگری را به‌عنوان متولی اصلی حاکمیت در بخش دولتی با تغییر در شیوه‌های مدیریتی و حکمروایی از تمامی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های سازمان‌ها و فعالان بخش خصوصی گردشگری آگاه نمود که با ایجاد مدیریت مشارکتی، بسترهایی را جهت حضور همهٔ دست‌اندرکاران فراهم آورده و با این راهبرد اثربخش، شرایط را برای کارآیی و اثربخشی سازمانی، کاهش هزینه‌ها، تسریع در اجرای برنامه‌ها و ایجاد امنیت پایدار در فضای کسب‌وکار، همراه با رضایت‌مندی همهٔ ذی‌نفعان فراهم نماید.

حکمروایی مطلوب گردشگری در استان خوزستان، به‌دلیل پتانسیل‌های فراوان گردشگری این استان، از اهمیت بالایی برخوردار است. با این حال، این استان با چالش‌هایی مانند: نبود برنامه‌ریزی جامع، ضعف زیرساخت‌ها، عدم مشارکت جوامع محلی و مشکلات زیست‌محیطی روبرو است. برای رفع این چالش‌ها و توسعهٔ گردشگری پایدار، نیاز به تدوین برنامهٔ جامع، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، مشارکت جوامع محلی، حفاظت از محیط زیست و آموزش جوامع محلی است. همچنین ایجاد یک نظام حکمروایی مطلوب با همکاری همهٔ دستگاه‌ها و بخش‌های مرتبط ضروری است. در همین راستا می‌توان گفت که استان خوزستان با وجود پتانسیل‌های گردشگری فراوان، تاکنون نتوانسته الگوی مناسبی برای گردشگری پایدار ارائه‌دهد. دلیل اصلی این امر، نبود برنامه ریزی جامع، ضعف زیرساخت‌ها، عدم مشارکت جوامع محلی، مشکلات زیست‌محیطی، عدم هماهنگی بین دستگاه‌ها، کمبود نیروی متخصص و عوامل خارجی مانند نوسانات اقتصادی و تغییرات سریع در صنعت گردشگری است. همچنین، عدم توجه به ویژگی‌های خاص استان و کمبود مطالعات کافی در این زمینه نیز مؤثر بوده است. برای رفع این مشکل، نیاز به یک رویکرد جامع و مشارکت همهٔ ذی‌نفعان است تا با تدوین برنامه‌های جامع، توسعهٔ زیرساخت‌ها، مشارکت جوامع محلی و حفاظت از محیط زیست، بتوان به سمت گردشگری پایدار حرکت کرد. در همین راستا پژوهش حاضر به‌دنبال پاسخگویی به سوالات زیر است:

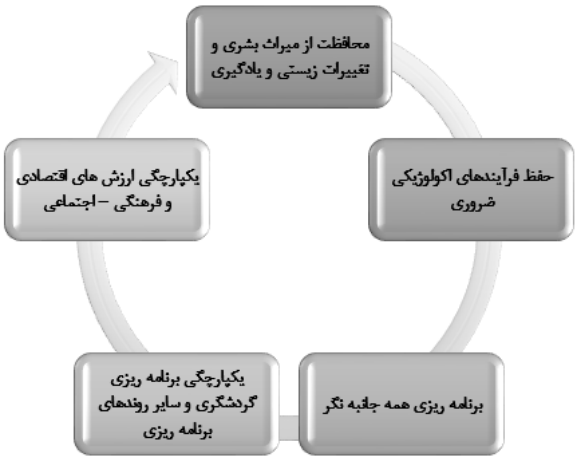
چه عواملی بر حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار در استان خوزستان تأثیرگذارند؟ و رابطهٔ بین این عوامل و ابعاد مختلف حکمروایی مطلوب، به چه صورت است؟

مبانی نظری پژوهش

– گردشگری پایدار

مفهوم پایداری گردشگری برای اولین‌بار در دههٔ ۸۰ قرن بیستم مطرح‌شد. بنا به تعریف سازمان جهانی گردشگری، توسعهٔ پایدار گردشگری فرآیندی است که با بهبود کیفیت زندگی میزبانان، تأمین تقاضای بازدیدکنندگان و به همان نسبت با حفاظت منابع طبیعی و انسانی در ارتباط باشد (کهزادی و همکاران، ۱۴۰۳: ۹۵). گردشگری پایدار، نیازهای گردشگری زمان حال و جوامع میزبان را برآورده‌می‌کند و درعین حال فرصت‌هایی را برای پیشرفت و

توسعه ارائه‌می‌دهد و منابع را به‌گونه‌ای مورد استفاده قرارمی‌دهد که هم‌زمان با حفظ ارزش‌ها، فرآیندهای اکولوژیکی، تنوع زیستی و سیستم‌های پشتیبان حیات، به نیازهای اقتصادی، اجتماعی و زیبایی‌شناختی پاسخ داده-شود (رسال‌ور و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۰). رویکرد توسعهٔ پایدار، نگاه جدید و کامل به مقولهٔ گردشگری دارد و در چهارچوب مشخص به‌دنبال مفروضات پایداری در گردشگری است. برخی از برنامه‌ها و چهارچوب این رویکرد در شکل(۱) نشان داده شده است.

شکل۱. برنامه‌ها و چهارچوب رویکرد گردشگری پایدار
(منبع: Baggio, 2019:4)

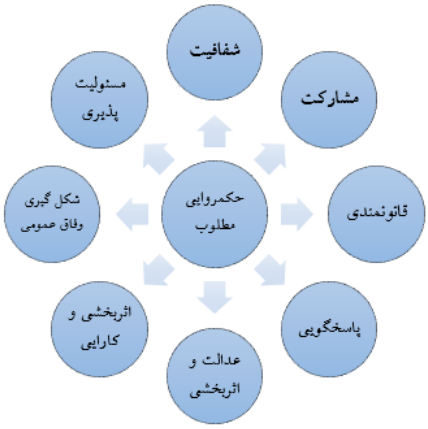
آن چیزی که در گردشگری پایدار بر آن تأکید می‌شود، علاوه بر رهاوردهای اقتصادی و اجتماعی این صنعت، لزوم اهمیت قائل‌شدن به تداوم برنامه‌های توسعهٔ گردشگری برحسب زمان، یعنی توجه به نسل‌های آینده و آثار این توسعه در مکان جغرافیایی از نگاه اکولوژیکی است. برای رسیدن به این مفهوم، نگاه پایدار در مؤلفه‌های سیاسی و استفادهٔ به‌هنگام و صحیح از داشته‌های تکنولوژی بسیار حائز اهمیت است چرا که این دو مؤلفه به‌نوعی سایر پیشران‌ها و مؤلفه‌های مؤثر در گردشگری را مورد شناسایی قرار داده و تسهیل در شرایط آن‌ها منجر به تداوم در پویایی پیشران‌های گردشگری خواهد بود و همین تداوم با برنامه‌ریزی یکپارچه برای توسعهٔ آن مفهوم پایداری در این حوزه را به‌دنبال خواهد داشت(Oyola etal, 2012:663).

از مهمترین عوامل مؤثر در توسعهٔ گردشگری پایدار در هر منطقه، چگونگی مدیریت و حکمرانی فعالیت‌های مرتبط با آن است. بدین‌صورت که بحث حکمرانی، بخشی مهم در برنامه ریزی و به‌عنوان پایه و اساس کارها است که عامل هدایت و کنترل یک کار یا سازمان می‌باشد (De Souaa et al,2017:2). درواقع گردشگری پایدار برای برنامه‌ریزی و مدیریت توسعهٔ خود به حکمرانی، سیاست‌ها و ابزارهای ارزیابی مؤثر نیاز دارد (Pan et al.,2018) و در این زمینه، توافق گسترده‌ای در مورد سودمندی بالقوه شاخص‌ها به‌عنوان ابزاری انعطاف‌پذیر برای ارزیابی و نظارت بر سیاست‌ها و استراتژی‌های توسعهٔ قلمرو وجود دارد (Marinello et al., 2023). در واقع مطرح‌نمودن همهٔ شاخص‌ها برای افزایش آگاهی در مورد مسائل پایداری و به‌دست‌آوردن اجماع در مورد تأثیرات گردشگری استفاده شده اند اما

برای ترویج حکمرانی بهتر یا معرفی پایداری به‌عنوان اولویت برای سیاست‌های واقعی ضعیف هستند (McLoughlin et al., 2018; Modica et al., 2018).

- حکمروایی خوب شهری

حکمروایی خوب، سیستمی است که اقتصاد، سیاست و مسائل اجتماعی یک جامعه را از راه دولت، بخش خصوصی و نهادهای مدنی مدیریت می‌کند. نهادهایی که در توسعهٔ انسانی نقش و در تعامل با یکدیگر قرار دارند و ایجاد ارتباط و تعادل لازم و تفکیک وظایف هریک از این سه‌بخش، امکان بهتر زیستن را در یک جامعه فراهم خواهدکرد. در دیدگاه حکمروایی خوب، دولت ذاتاً مانع و عاملی برای توسعه نیست و تحقق حکمروایی خوب، مهمترین عامل در دستیابی به توسعه و پیشرفت اقتصادی است (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۹۶). پارامترهای حکمروایی خوب در توسعهٔ گردشگری در میان اجتماعات محلی عبارت است از: فرهنگ‌های مثبت ارتباطات سازنده و اجتماعات درگیر شفافیت و مسئولیت‌پذیری، دید راهبردی و رهبری، پذیرش تنوع و تعقیب برابری و دربرگیری توسعه‌دادن دانش یادگیری و تسهیم مهارت‌نقش‌ها، مسئولیت‌های آشکار مشارکت‌کنندگان و فرآیندهای شبکه‌ای(Beaumont & Dredge, 2010:11). توجه به اصول حکمروایی خوب و اجرایی‌کردن آن‌ها، گامی مؤثر در دستیابی به توسعهٔ پایدار است. در شکل(۲) به مهم‌ترین متغیرهای حکمروایی مطلوب شهری پرداخته شده است.

شکل۲. شاخص‌های حکمروایی مطلوب

(منبع: ضیائی و اسدیان اردکانی، ۱۳۹۹: ۹)

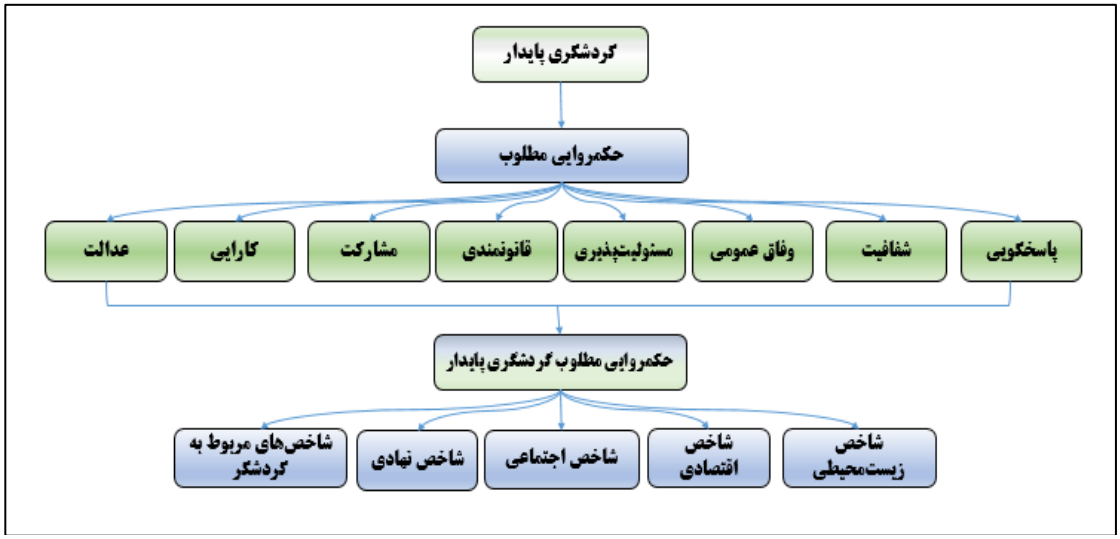
- حکمروایی مطلوب در گردشگری شهری

حکمروایی مفهومی است که به چگونگی ادارهٔ جوامع اشاره دارد و به‌طورکلی همهٔ الگوهای قدرت، اختیار و نقش‌هایی که می‌توانند نظم را تضمین کنند را در بر می‌گیرد. همچنین، به موقعیت‌هایی اشاره می‌کند که در آن دولت به دیگران وابسته است یا شرایطی حاکم است که دولت تأثیر و دخالت چندانی ندارد یا هیچ وظیفه‌ای به عهده نمی‌گیرد(Wan et al,2022:220) از منظر سیستماتیک، حکمروایی، فراتر از حکومت‌داری است و مبین وجود ساختارهای داخلی و خارجی مبتنی بر قدرت سیاسی و اقتصادی است که از طریق این ساختارها، مشکلات مربوط به کمبود منابع، تولید و توزیع آن‌ها سامان می‌یابند و با تغییر نقش دولت از یک تأمین‌کننده به بخش توانمندسازِ اصلی همراه است (پازکی و همکاران، ۱۴۰۰: ۶۸) و باید به‌منظور هماهنگی و همکاری ذی‌نفعان، از اثرات چندبرابر

توسعهٔ اجتماعی و زیست‌محیطی گردشگری در اقتصاد محلی آگاه شد (Islam et al,2018:98. Pulido et al, 2018:695. Keyim, 2018:484؛

بنابراین از تعاریف حکمروایی گردشگری، چندین ویژگی را می‌توان نتیجه‌گیری کرد که عبارت است از: حکمرانی گسترده‌تر از دولت است، به نحوهٔ حکومت‌کردن یا ادارهٔ جوامع مربوط می‌شود و می‌تواند شامل چندین بازیگر باشد(Bichler,2021:65) در واقع حکمروایی مطلوب گردشگری به مجموعه‌ای از اصول، قوانین، رویه‌ها و ساختارهایی اشاره دارد که با هدف مدیریت مؤثر و پایدار صنعت گردشگری در یک مقصد مشخص به‌کار گرفته می شوند. این مفهوم نشان‌می‌دهد که چگونه یک مقصد گردشگری می‌تواند با ایجاد تعادل بین منافع اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، به توسعهٔ پایدار دست‌یابد(Becken & Loehr,2024:1745). یا به مثابه اتخاذ شیوه‌های متفاوتی در مدیریت شهری است که طی آن، تمامی افراد، نهادها و فعالان بخش خصوصی و عمومی ذینفع، در گردشگری شهری، به اعمال مدیریت، برنامه‌ریزی و اجرا برای امور گردشگری می‌پردازند که شامل مدیریت یکپارچهٔ شهری، مشارکت، پاسخگویی شهروندی، شفاف‌بودن، کارآمدی و قانون‌مداری است. بوروکراسی شفاف، پاسخگویی دستگاه‌های اجرایی در قبال فعالیت‌های خود، امنیت، فعالیت‌های مدنی و مشارکت فعال شهروندان و ذی‌نفعان و برابری همهٔ افراد، در برابر قانون، تبلور می‌یابد(پیله‌ور، ۱۳۹۴: ۳۱).

بررسی رابطهٔ بین حکمرانی گردشگری پایدار و تحقیقات پیچیدگی حکمرانی و پیچیدگی، به‌طور فزآینده‌ای به موضوعات مورد علاقه در تحقیقات گردشگری پایدار تبدیل شده است. حکمرانی با چرخش بیشتر به ساختارهای سیاست‌گذاری شرکتی و شبکه‌ای مشخص شده است. در عین حال، استفاده از مفهوم پیچیدگی در تحقیقات در مورد مقاصد گردشگری و حاکمیت در تلاش برای پرداختن به پیوندها در سیستم های شبکه ای فزآینده و همچنین ارتباط متقابل ویژگی‌های چندگانهٔ یک مقصد گردشگری، شتاب بیشتری می‌گیرد (Sharpley,2023:810)

شکل۳. مدل مفهومی پژوهش

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳)

پیشینهٔ پژوهش

با توجه به اهمیت موضوع، تاکنون پژوهش‌های متعددی در ارتباط با حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار بـه انجـام رسیده که در این بخش گزیده‌ای از این مطالعات در دو بخش مطالعات خارجی و داخلی آمده است:

جدول۱. پیشینهٔ پژوهش (خارجی و داخلی)

پژوهشگر / سال	عنوان	نتایج
بکن و لوهر (۲۰۲۴)	بررسی حکمرانی گردشگری مطلوب و توانمندسازی محرک‌ها برای تشدید اقدامات اقلیمی	نتایج پژوهش آن‌ها نشان‌داد که فعال‌کردن طیف گسترده‌ای از محرک‌هـای توانمنـد در چهار نوع حالت حاکمیتی برای تسریع تغییرات ضروری اسـت. سـه نمونـه از حکمرانـی گردشگری نشان می‌دهد که حالت‌های حکومت چنـدمرکزی پتانسـیل بیشـتری بـرای تقویت محیط توانمند برای انتقال کم کربن دارند.
گوتام و بهالا(۲۰۲۴)	بررسی روابط بین شاخص‌های حکمرانی گردشگری و حمایت آن‌ها از توسعهٔ گردشگری پایدار	نتایج پژوهش آن‌ها نشان‌داد که بین مقصد گردشگری، توانمندسازی روان‌شناختی بـه-عنوان حیاتی‌ترین پیشینهٔ حمایت ساکنان از توسـعهٔ گردشـگری پایـدار و بـه‌دنبـال آن توانمندسازی اجتماعی کشف‌کرد. همچمین نتایج پژوهش نشان‌داد که کیفیـت زنـدگی ساکنان به‌طور قابل توجهی تحت تأثیر شاخص‌های حکمرانی مطلوب شهری به‌خصوص توانمندسازی سیاسی است که به‌دنبال آن توانمندسازی روان‌شـناختی قـراردارد و بـین توانمندسازی اجتماعی و کیفیت زندگی افراد محلی رابطـهٔ آمـاری معنـاداری مشـاهده نشد
چاودهری[1] و همکاران(۲۰۲۲)	ارزیابی پتانسیل‌های و قابلیت‌های زمین، جهت توسعهٔ پایدار و اکوتوریسم در منطقهٔ گرهوال هیمالیا با استفاده از فناوری جغرافیایی و فرآیند سلسله‌مراتب تحلیلی	نتایج این مطالعه براساس شناسایی منـاطق مسـتعد جهـت سـاماندهی گردشـگری بـه برنامه‌ریزان گردشگری و دولت کمک می‌کند تا مکان‌ها را به‌طور دقیق انتخـاب‌کننـد و فعالیت‌های اکوتوریسم را بیشتر توسعه‌دهند و فشارها را بـر بـار گردشـگری در منطقـه کاهش دهند.
فارسی(۲۰۲۳)	رابطهٔ بین حاکمیت گردشگری پایدار، تاب‌آوری و تحقیقات پیچیدگی گردشگری	نتایج پژوهش وی نشان‌داد که مدل‌های حکمرانی که روابط انعطاف‌پـذیر بـین دولـت و صنعت گردشگری را در قالب شبکه‌ها و مشارکت‌های دولتی–خصوصی در بر می‌گیرنـد، به‌عنوان بیان نئولیبرالیسم در رابطه با نقش دولت و نحوهٔ سیاسـت‌گـذاری مـورد انتقـاد قرار گرفته‌اند و برنامه‌ریزی و حکمرانی مشارکتی اغلب رویکردهای ضعیفی را در زمینـهٔ پایداری اتخاذ می‌کنند و بر صنعت گردشگری به‌جای جامعهٔ محلی، تنوع یا بوم‌شناسـی تأکید می‌کنند و همچنین نتایج کلـی نشـان‌داد کـه رویکردهـای «CAS» بـه‌ویـژه در ارتقای دانش تعاملات بین سیسـتم‌هـای اجتمـاعی، اقتصـادی و طبیعـی و در نتیجـه اجرای حکمرانی مشارکتی برای گردشگری پایدار خوب هسـتند؛ بنـابراین، رویکردهـای «CAS» که با رویکردهای انتقادی پشتیبانی می‌شوند، می‌توانند به دموکراتیـک‌کـردن حکومت در مقاصد کمک کنند.
وان و همکاران(۲۰۲۲)	بررسی حکمرانی مقصد گردشگری در مواقع بحران و نقش مشارکت‌های دولتی و خصوصی در بهبود گردشگری	نتایج پژوهش آن‌ها نشان‌داد که با توجه به شرایط موجود، لازم است دولت نقـش خـود را تغییر دهد تا همکاری ذی‌نفعان را به سمت دستیابی به اهداف مشترک تسهیل‌کنـد. همچنین دولت باید برای برقـراری حکمرانـی گردشـگری مطلـوب شـاخص شـفافیت و پاسخگویی را در اولویت قراردهد و این امر برای صنعت گردشگری، با توجه بـه ماهیـت وابستگی متقابل بخش‌های گوناگون، بسیار مهم است.
ایسلام(۲۰۱۸)	بررسی رویکردی جدید در حکمرانی گردشگری پایدار	نتایج پژوهش وی نشان‌داد که گردشگری را باید از منظر همکـاری و مشـارکت فعالانـهٔ کلیهٔ ذی‌نفعان بررسی‌گردد و همچنین حکمرانی گردشـگری پایـدار مسـتلزم مشـارکت فعالانه و همکاری گروه‌های مختلف اسـت. ایـن امـر شناسـایی فرصـت‌هـای گونـاگون، کاهش آسیب‌پـذیری مقصـدها، تـأمین منـافع گـروه‌هـای مختلـف، توسـعه و افـزایش

[1] . Chaudhary

		رقابت‌پذیری مقصدها و ایجاد شبکه‌های ارتباطی مناسب بین ذی‌نفعان را به‌همراه خواهد داشت.
آقانسب و همکاران (۱۴۰۳)	بررسی شاخص‌های حکمروایی خوب گردشگری در منطقهٔ ۲۲ شهر تهران	نتایج پژوهش آن‌ها نشان‌داد که میزان اثربخشی شاخص‌های حکمروایی گردشگری در سطح منطقه ۲۲ شهر تهران در سطح بالایی بود. مؤلفه‌های ارتباط بهینهٔ مسئولان با دست‌اندرکاران و ذی‌نفعان، ایجاد کانال‌های ارتباطی مجازی با مردم، شفافیت در عملکرد و آگاهی عموم از نتایج و بازخوردها، شفافیت در امور مالی و آگاه‌کردن مردم از تهیه و تصویب بودجه در راستای توسعه گردشگری و امنیت جاده‌ای و حمل‌ونقل به‌ترتیب اولویت‌های اول تا پنجم را در ارتقای گردشگری منطقه ۲۲ از دید شهروندان داشتند. حداقل امتیازها مربوط به مؤلفه‌های امنیت اقتصادی و مالی، بهره‌مندی یکسان از زیرساخت‌های مربوطه و امنت غذایی و بهداشتی بود. اولویت هر یک از شاخص‌های حکمروایی گردشگری در منطقه ۲۲ شهر تهران نشان‌دهندهٔ برتری معیارهای شفافیت، تمرکززدایی و بینش راهبردی نسبت به سایر معیارها بود.
ابی‌زاده،۱۴۰۳	تبیین نقش حکمروایی مقصد در پایداری گردشگری شهری شهر رشت	نتایج پژوهش وی نشان‌داد که عوامل شفافیت، کارآیی، مسئولیت‌پذیری، چشم‌اندازسازی، مشارکت، پاسخگویی، قانونمندی و اجماع‌گرایی از جمله شاخص‌هایی هستند که در توسعهٔ پایدار گردشگری شهرستان رشت باید مورد توجه قرار گیرند. همچنین نتایج مدل‌یابی معادلات ساختاری ارتباط و اثرگذاری معنادار متغیرهای حکمروایی مقصد و پایداری گردشگری(X:0/75, T-Value:4/63) را آشکار می‌سازد؛ بنابراین رهبری بخش گردشگری در این مقصد نیازمند رویکرد حکمروایی خوب و دخالت بازیگران و ذی‌نفعان مختلف است
قادری و همکاران (۱۴۰۲)	بررسی حکمرانی مقصد گردشگری با رویکردی کارآفرینانه	نتایج پژوهش آن‌ها نشان‌داد که مؤلفه‌های مدیریت یکپارچه، رویکرد کلان و فرانهادی به گردشگری و تولی‌گری گردشگری در بعد عوامل ساختاری - نهادی؛ مؤلفه‌های موانع توسعهٔ گردشگری، محیط کسب‌وکار گردشگری، فرهنگ گردشگری، کارآفرینی در گردشگری در بعد اکوسیستم گردشگری و مؤلفه‌های شاخص‌های حکمرانی، سطوح حکمرانی و سازمان مدیریت مقصد در بعد حکمرانی در گردشگری قرار گرفتند.
اسماعیل‌زاده(۱۴۰۱)	نقش حکمروایی خوب در توسعهٔ پایدار گردشگری (مطالعهٔ موردی: شهرهای تبریز، بناب و کلیبر، استان آذربایجان شرقی)	نتایج پژوهش وی نشان‌داد که بین کیفیت حکمروایی شهری و میزان پایداری توسعه گردشگری ارتباط مستقیمی وجود دارد و هر چقدر کیفیت حکمروایی شهرها بهتر باشد، توسعهٔ گردشگری نیز پایدارتر خواهد بود. در این زمینه عوامل متعددی همچون: اندازهٔ شهر، میزان بومی یا مهاجربودن شهروندان و روحیهٔ مشارکت‌جویی مدیران نیز تأثیرگذار هستند.
پازکی و همکاران (۱۴۰۰)	بررسی جایگاه حکمروایی خوب در توسعهٔ گردشگری روستایی پایدار شهرستان سرخه	نتایج پژوهش آن‌ها نشان‌داد که رتبه‌بندی روستاها از لحاظ پایداری و رتبه‌بندی روستاها براساس شاخص‌های حکمروایی خوب کاملاً با هم مطابقت دارند و روستاهای لاسجرد و بیابانک هم از لحاظ شاخص‌های حکمروایی خوب و هم از لحاظ شاخص‌های پایداری توسعه در رتبهٔ اول قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج پژوهش نشان‌داد در شاخص‌های زیست‌محیطی (۰/۴۵۷) ، اجتماعی – فرهنگی (۱/۰۳۹) و اقتصادی (۰/۶۵۲) نشان‌دهندهٔ پایداری این شاخص‌ها می‌باشد و سپس آزمون همبستگی پیرسون صورت‌گرفت که بین متغیر حکمروایی روستایی (کل) بامتغیرهای پایداری اقتصادی، پایداری اجتماعی – فرهنگی و پایداری زیست‌محیطی رابطهٔ مستقیم، مثبت و قوی برقرار می‌باشد.
ضیایی و اسدیان اردکانی (۱۴۰۰)	بررسی چهارچوبی برای سطح‌بندی متغیرهای حکمروایی خوب در توسعهٔ پایدار مقصدهای گردشگری در شهرستان میبد	نتایج پژوهش آن‌ها نشان‌داد که متغیرهای «پاسخگویی، اجماع محوری (شکل گیری وفاق عمومی) و اثربخشی و کارایی» در سطح اول، متغیرهای «مشارکت، مسئولیت-پذیری و حاکمیت قانون (قانونمندی)» در سطح دوم و متغیرهای «حقوق مساوی (عدالت) و شفافیت» در سطح سوم مدل طراحی‌شده قرارگرفتند. نتایج این پژوهش نشان‌داد «شفافیت» و «حقوق مساوی»، مؤثرترین متغیرها هستند که باید در مرکز توجه جدی مدیران قرار گیرند.

رسال‌ور و همکاران(۱۴۰۰)	ارزیابی پیشران‌های تأثیرگذار بر تحقق مدیریت سیستمی گردشگری با تأکید بر رویکرد حکمروایی خوب، کلان‌شهر تبریز	نتایج پژوهش آن‌ها نشان‌داد که مدیریت در حوزهٔ گردشگری کلان‌شهر تبریز دارای مشکلاتی همچون: عدم هماهنگی و همکاری سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی و موازی-کاری سازمان‌ها، ساختار معیوب اداری و بوروکراتیک سازمان گردشگری و فقدان خط‌مشی و سیاست‌گذاری مناسب در حوزه گردشگری می‌باشد. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که بیشترین اثرگذاری در بین مؤلفه‌های مورد بررسی در راستای تحقق مدیریت سیستمی گردشگری در کلان‌شهر تبریز مربوط به وجود رهبری واحد شایسته و پاسخگو؛ وجود تعامل و اعتماد بین نهادی در نهادهای درگیر با امور گردشگری و تلاش مدیریت شهری در ایجاد و تقویت انجمن‌ها و نهادهای غیر دولتی به‌منظور مشارکت در ادارهٔ امور گردشگری به‌ترتیب با امتیاز ۰/۸۲۲، ۰/۸۰۳ و ۰/۷۵۶ می‌باشد. از طرفی شاخص نیکویی برازش مدل GOF برای اندازه‌گیری برازش مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری مقدار ۰/۶۸۲ به‌دست آمده است که از مطلوبیت کلی مدل ساختاری تحقیق حکایت دارد.
هاشمی بیستونی و شمس(۱۳۹۸)	بررسی تحلیل و ارزیابی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و تأثیر آن بر متغیر توسعهٔ گردشگری در شهر بیستون	نتایج پژوهش آن‌ها نشان‌داد که همهٔ شاخص های حکمروایی خوب شهری مورد بررسی در این پژوهش پس از انجام آزمون پیرسون, میزان Sig به‌دست‌آمده برابر با ۰/۰۰۰ به‌دست آمده و ضریب پیرسون مشارکت ۰/۲۵۴, پاسخگویی ۰/۳۱۰ و قانونمندی ۰/۲۹۰ بوده است. این مهم نشان می‌دهدکه سطح مؤلفه‌های حکمروایی خوب شهری در بیستون از سطح متوسط پایین‌تر هستند. همچنین بین مشارکت, پاسخگویی و قانونمندی با توسعهٔ گردشگری رابطهٔ معنادار و مستقیمی وجود دارد؛ بنابراین با کاهش مشارکت، پاسخگویی و قانونمندی امتیاز حکمروایی خوب شهری و توسعهٔ گردشگری کاهش‌می‌یابد و عکس این عمل نیز صادق است.
امینیان و سیدنقوی(۱۳۹۷)	ارائهٔ الگوی حکمروایی مطلوب گردشگری در ایران	نتایج پژوهش آن‌ها نشان‌داد که ۳ شاخص، مدیریت یکپارچه، امنیت و نگرش به بازارهدف را به‌عنوان شاخص‌های ظهوریافته از پژوهش در قالب الگوی حکمروایی مطلوب گردشگری است. این الگوی راهبردی نوین در اصلاح شیوه‌های مدیریت موجوداست و پیامد آن توسعه و اشتغال پایدار در صنعت گردشگری است.
امینیان و همکاران(۱۳۹۶)	بررسی وضعیت ارزیابی شاخص-های حکمروایی مطلوب در توسعهٔ گردشگری شهری در شهر تهران	نتایج پژوهش آن‌ها نشان‌داد که از میان ده شاخص در نظر گرفته‌شده، شاخص بازاریابی، به‌عنوان مهم ترین شاخص حکمروایی مطلوب در گردشگری شهری، از دیدگاه پاسخ‌دهندگان مورد شناسایی قرار گرفت.

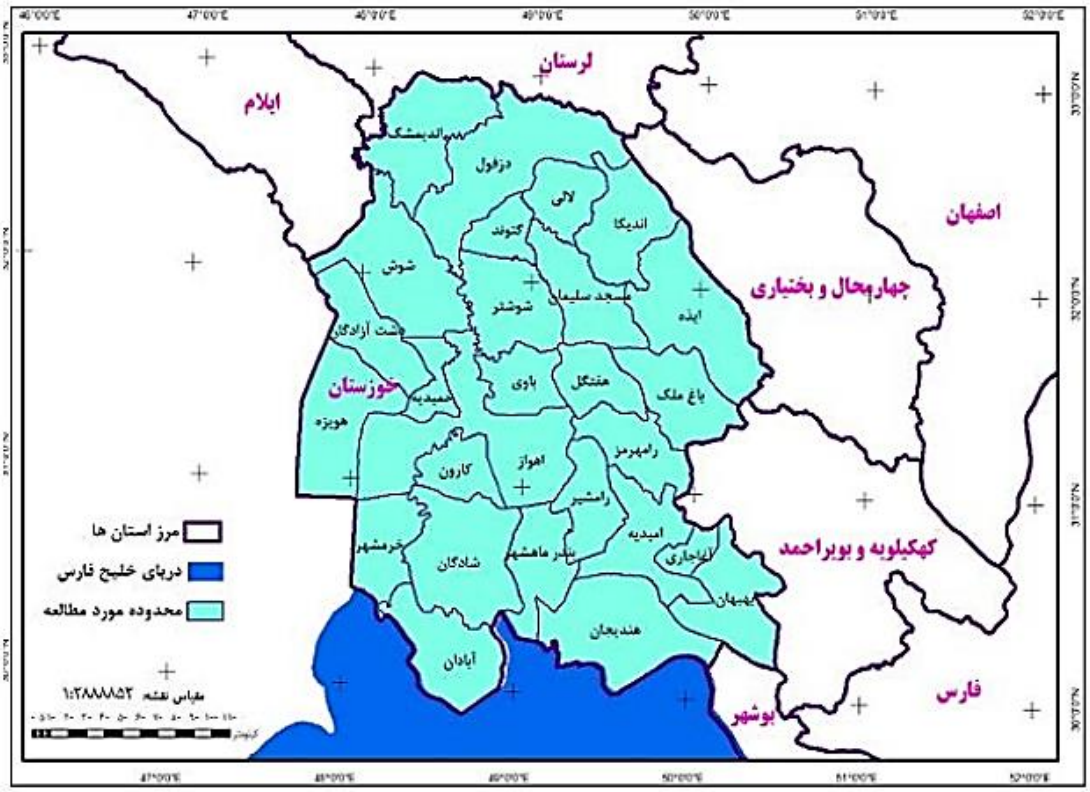
(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳)

بررسی پیشینهٔ پژوهش نشانگر آن است که پژوهش‌های زیادی در زمینهٔ حکمروایی خوب و گردشگری پایدار به‌صورت مجزا انجام شده است ولی تعداد پژوهش های انجام‌شده در زمینهٔ ارتباط این دو مفهوم، به‌طور مشخص اندک است. همچنین همان‌طورکه از مرور پیشینهٔ پژوهش مشخص‌است، بیشتر پژوهش های انجام‌شده در حوزهٔ مقصد گردشگری و در سطح نهادی انجام شده است. حال آن‌که در این پژوهش ضمن بررسی مفاهیم حکمروایی مطلوب و گردشگری پایدار، اثرپذیربودن یا اثرگذاربودن متغیرهای حکمروایی خوب برای تحقق توسعهٔ گردشگری پایدار و چگونگی ارتباط این شاخص‌ها با همدیگر بررسی می‌شود. در همین راستا می‌توان گفت که آن چیزی که این پژوهش را از سایر پژوهش‌ها متمایز کرده است، توجه به تمام شاخص‌های حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار می‌باشد که در پژوهش‌های انجام‌شده تنها به مقصد گردشگری و تنها به چند مورد از شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری پرداخته شده است. همچنین می‌توان گفت که به‌صورت خلاصه آن‌چه از بررسی پیشینهٔ پژوهش در این زمینه قابل درک است، آن است که علی‌رغم مطالعاتی که در زمینهٔ گردشگری پایداری و حکمروایی خوب

شهری انجام شده است، مطالعه‌ای در خصوص ارائهٔ الگوی حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار در استان خوزستان صورت نگرفته؛ بنابراین مطالعهٔ پیش رو به‌منظور پرکردن این خلأ پژوهشی انجام شده است.

محدودهٔ مورد مطالعه

استان خوزستان با مساحتی حدود ۲۳۶/۶۴کیلومتر مربع، بین ۴۷ درجه و ۴۱ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۳۹ دقیقهٔ طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ و ۲۹ درجه و ۵۸ دقیقه تا ۳۳ درجه و ۴ دقیقه عرض شمالی از خط استوا، در جنوب غربی ایران واقع شده است. این استان از شمال به استان لرستان، از شمال شرقی به استان اصفهان، از شمال غربی به استان ایلام، از شرق و جنوب شرقی به استان‌های چهارمحال و بختیاری و کهکیلویه و بویراحمد، از جنوب به خلیج فارس و از غرب به کشور عراق محدود می‌شود و دارای ۱۶ شهرستان و ۲۹ شهر می‌باشد. طبق آخرین سرشماری، جمعیت این استان ۴۷۱۰۵۰۹ نفر است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). استان خوزستان، با تاریخی کهن و جاذبه های طبیعی و فرهنگی بی نظیر، یکی از مقاصد جذاب گردشگری در ایران است. این استان با تمدنی چندهزارساله، آثار تاریخی ارزشمندی را در دل خود جای داده است که از جملهٔ آن‌ها می‌توان به شوش، چغازنبیل و ارجان اشاره‌کرد. علاوه بر آثار تاریخی، خوزستان طبیعتی بکر و متنوع دارد. تالاب هورالعظیم، جنگل‌های مانگرو، رود کارون و کوه‌های زاگرس، همگی از جاذبه های طبیعی این استان هستند که هر کدام زیبایی خاص خود را دارند. موقعیت محدودهٔ مورد نظر در شکل(۴) نشان‌داده شده است.

شکل ۴. محدودهٔ مورد مطالعه

(منبع: نگارندگان، ۱۴۰۳)

مواد و روش‌ها

الف. روش‌شناسی

این مطالعه از نظر ماهیت از نوع تحقیقات کمی، با توجه به هدف از نوع تحقیقات کاربردی و به‌لحاظ نحوۀ گردآوری داده‌ها، جزء تحقیقات توصیفی- همبستگی است که از بین روش‌های همبستگی، از روش تحلیل «کوواریانس- واریانس» بهره برده است. قلمرو مکانی تحقیق، استان خوزستان بوده و جامعۀ آماری حدود ۴۷۱۰۵۰۹ نفر از شهروندان استان خوزستان است که ۳۸۶ نفر از شهروندان مورد نظر با استفاده از فرمول کوکران و به‌صورت نمونه‌گیری طبقه‌ای- تصادفی به‌عنوان نمونه برای مطالعه انتخاب شدند. ابزار اصلی پژوهش برای گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامۀ محقق‌ساخته بود. روایی ابزار تحقیق با نظرخواهی از کارشناسان و اساتید دانشگاه روایی صوری و همچنین به‌صورت همگرا مورد ارزیابی و تأیید قرار گرفته است. برای سنجش پایایی، از ضرایب پایایی ترکیبی (بزرگتر از ۰/۷) و آلفای کرونباخ بزرگتر از (۰/۷) استفاده می‌شود که در صورت مناسب‌بودن این ضرایب، می‌توان گفت ابزار پژوهش پایاست.

در پژوهش حاضر برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها، از دو روش آمار توصیفی فراوانی، درصد فراوانی میانگین و انحراف معیار و آمار استنباطی تحلیل همبستگی و مدل معادلات ساختاری استفاده شد. لازم به توضیح است، یکی از روش‌های آماری مورد استفاده در زمینۀ مدل‌سازی معادلات ساختاری، روش حداقل مربعات جزئی است. نرم- افزارهایی که از مدل‌سازی معادلات ساختاری بر پایۀ این روش آماری استفاده می‌کنند، نسبت به وجود شرایطی مانند: هم‌خطی متغیرهای مستقل، نرمال‌نبودن داده‌ها و کوچک‌بودن نمونه، سازگار هستند. در این راستا برای تجزیه‌وتحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای مرتبط نظیر «SPSS» و «SmartPLS» استفاده شده‌است.

شاخص‌های پژوهش

پشتوانۀ نظری شاخص‌های پژوهش در زمینۀ حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار که در جدول (۲) مطرح‌شده‌اند، براساس نظریه‌ها، منابع و پیشینۀ مربوط به موضوع، استخراج و گردآوری شده‌اند و سپس به روش دلفی هدفمند توسط کارشناسان پژوهش مورد بررسی قرار گرفته‌اند؛ بنابراین استخراج این شاخص‌ها براساس ترکیب نتایج مطالعات نظری و دستاوردهای پژوهش‌های تجربی مشابه تهیه و سپس طرح نهایی با اجماع نظر پانل متخصصان و کارشناسان و مشخصات در چهارچوب روش دلفی بوده است؛ بنابراین در این تحقیق بر اساس مبانی نظری پژوهش، تعداد۵ شاخص و ۲۲ زیرشاخص شناسایی شدند که به‌صورت پرسش‌نامۀ دلفی تهیه‌شده و برمبنای مقیاس ۵گزینه- ای لیکرت در اختیار متخصصان (اعضای پانل) قرار داده شد. در جدول (۲) به شناسایی شاخص‌ها و زیرشاخص‌های مورد نظر پرداخته شده است.

جدول۲. شاخص‌های حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار

شاخص‌ها	زیرشاخص‌ها	کد	شاخص‌ها	زیرشاخص‌ها	کد
شاخص اقتصادی	رشد اقتصادی	1E	**شاخص نهادی**	قانونمندی	I1
	تنوع اقتصادی	2E		شفافیت	I2
	توزیع عادلانه درآمد	3E		عدالت	I3
	سرمایه‌گذاری	4E		پاسخگویی	I4
شاخص اجتماعی	مشارکت جامعهٔ محلی	1P		هماهنگی بین بخشی	I5
	حفظ فرهنگ و میراث	2P		کارایی و اثربخشی	I6
	بهبود کیفیت زندگی	3P		انعطاف‌پذیری	I7
	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	4P		مشارکت	I8
شاخص زیست‌محیطی	حفاظت از محیط زیست	N1E	**شاخص فناوری**	شکاف دیجیتال	T1
	توسعهٔ گردشگری پایدار	N2E		امنیت اطلاعات	T2
	توریسم مسئولانه	N3E		نیاز به نیروی متخصص	T3

(منبع: قادری و همکاران، ۱۴۰۲، اسماعیل زاده ،۱۴۰۱. امینیان و سید نقوی،۱۳۹۷)
(Marinello et al, 2023. Wan et al, 2022. Bichler, 2021. Dos Anjos & Kennell, 2019. Castelnovo et al, 2016)

ب. یافته‌های پژوهش(تجزیه‌وتحلیل داده‌ها)

الگویابی معادلات ساختاری، در دو مرحله به آزمون الگو می‌پردازد که شامل آزمون الگوی اندازه‌گیری و ساختاری می‌باشد. در مدل‌سازی «PLS» الگوی اندازه‌گیری را مدل بیرونی و الگوی ساختاری را مدل درونی می‌نامند. الگو اندازه‌گیری به بررسی اعتبار و روایی ابزارهای اندازه‌گیری و سازه‌های پژوهش می‌پردازد و الگو ساختاری، فرضیه‌ها و روابط متغیرهای مکنون را مورد آزمون قرار می‌دهد. جهت بررسی اعتبار سازه‌ها فرنل و لاکر(۱۹۸۱) سه ملاک را پیشنهاد می‌کنند که شامل: ۱. اعتبار هر یک از گویه‌ها، ۲. اعتبار ترکیبی[1] هر یک از سازه‌ها و ۳. متوسط واریانس استخراج‌شده در مورد اعتبار هر یک از گویه‌ها، بار عاملی ۰/۶ معنادار باشند و بیشتر هر گویه در تحلیل عاملی تأییدی نشانگر سازهٔ خوب تعریف شده‌است. همچنین بار عاملی گویه‌ها باید حداقل در سطح ۰/۱ معنادار باشند. پایایی ترکیبی در واقع نسبت مجموع بارهای عاملی متغیرهای مکنون به مجموع بارهای عاملی بعلاوهٔ واریانس خطا می‌باشد. مقادیر آن بین ۰ تا ۱ می‌باشد و جایگزینی برای آلفای کرونباخ است. مقدار این شاخص نباید کمتر از ۷/. باشد. به این شاخص نسبت «دیلون گلداشتاین» نیز گفته‌می‌شود. ملاک سوم بررسی اعتبار، میانگین واریانس استخراج‌شده می‌باشد. فرنل و لاکر مقادیر AVE 0.5 و بیشتر را توصیه می‌کنند و این امر به‌معنای آن است که سازهٔ مورد نظر حدود ۵۰ درصد و یا بیشتر واریانس نشانگرهای خود را تبیین می کنند. همان‌گونه که در جدول(۳) الفای کرونباخ، اعتبار ترکیبی ، شاخص AVE و rho_A تمامی شاخص‌ها محاسبه و مقادیر به‌دست‌آمده نمایانگر اعتبار همگرا و همبستگی سازه‌ها می‌باشند.

[1] composite reliability

جدول۳. نتایج بررسی روایی و پایایی پرسش‌نامه

شاخص‌ها	الفای کرونباخ	rho_A	شاخص ترکیبی	میانگین واریانس AVE
حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار	۰/۸۹۹	۰/۹۰۷	۰/۹۱۳	۰/۵۲۸
شاخص زیست محیطی	۰/۷۰۱	۰/۷۱۳	۰/۸۲۶	۰/۶۱۳
شاخص اجتماعی	۰/۷۲۲	۰/۷۳۱	۰/۸۲۸	۰/۵۴۷
شاخص اقتصادی	۰/۷۰۰	۰/۷۰۰	۰/۸۱۲	۰/۵۲۰
شاخص فناوری	۰/۷۰۱	۰/۷۰۰	۰/۸۲۶	۰/۶۱۳
شاخص نهادی	۰/۷۵۷	۰/۷۷۴	۰/۸۴۰	۰/۵۲۰

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

و در جدول (۴) بارهای عاملی استانداردشدهٔ تمامی گویه‌ها و متغیرها محاسبه و مقادیر به‌دست‌آمده نمایانگر اعتبار همگرا و همبستگی سازه‌ها می‌باشند.

جدول۴. نتایج تحلیل عاملی تأییدی: بررسی روایی و پایایی پرسش‌نامه

شاخص‌ها	زیرشاخص‌ها	شماره سوال	بار عاملی	شاخص‌ها	زیرشاخص‌ها	شماره سوال	بار عاملی
شاخص اقتصادی	رشد اقتصادی	۱	۰/۷۶۰	**شاخص‌نهادی**	قانونمندی	۱	۰/۵۸۹
	تنوع اقتصادی	۲	۰/۷۷۰		شفافیت	۲	۰/۶۰۸
	توزیع عادلانه درآمد	۳	۰/۷۲۶		عدالت	۳	۰/۵۹۶
	سرمایه‌گذاری	۴	۰/۶۲۰		پاسخگویی	۴	۰/۶۱۳
شاخص اجتماعی	مشارکت جامعهٔ محلی	۱	۰/۸۰۹		هماهنگی بین بخشی	۵	۰/۵۶۸
	حفظ فرهنگ و میراث	۲	۰/۶۶۱		کارایی و اثربخشی	۶	۰/۶۰۸
	بهبود کیفیت زندگی	۳	۰/۷۱۴		انعطاف‌پذیری	۷	۰/۸۵۷
	مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۴	۰/۷۶۷		مشارکت	۸	۰/۸۶۶
شاخص زیست محیطی	حفاظت از محیط زیست	۱	۰/۸۴۷	**شاخص فناوری**	شکاف دیجیتال	۱	۰/۷۵۸
	توسعهٔ گردشگری پایدار	۲	۰/۸۴۳		امنیت اطلاعات	۲	۰/۷۸۳
	توریسم مسؤلانه	۳	۰/۷۵۵		نیاز به نیروی متخصص	۳	۰/۸۰۷

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

همبستگی متغیرها

جدول(۵) ضرایب همبستگی و شاخص روایی منفک را نشان‌می‌دهد. قطر اصلی این ماتریس ریشه دوم میانگین واریانس تبیین‌شده می‌باشد. لازمهٔ تأیید روایی منفک بیشتربودن مقدار «AVE» از تمامی ضرایب همبستگی متغیر مربوط با باقی متغیرها است. همان‌طورکه قابل مشاهده است، مقادیر موجود بر روی قطر اصلی دارای بیشترین مقدار بوده که این امر نشان‌دهندهٔ روایی مناسب سازه‌ها می‌باشد.

جدول۵. ضرایب همبستگی و شاخص روایی منفک

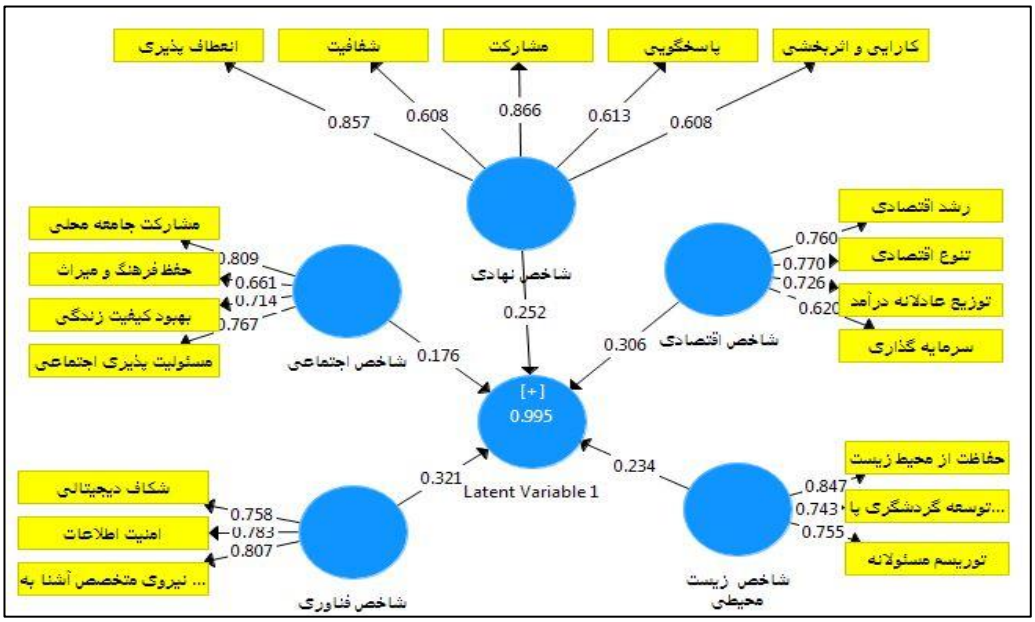
	زیست‌محیطی	اجتماعی	اقتصادی	فناوری	نهادی
شاخص زیست‌محیطی	۰/۹۵۸				
شاخص اجتماعی	۰/۷۸۲	۰/۴۵۲			
شاخص اقتصادی	۰/۹۸۹	۰/۷۰۲	۰/۴۹۱		
شاخص فناوری	۰/۹۵۶	۰/۶۶۳	۰/۵۹۶	۰/۵۰۱	
شاخص نهادی	۱/۰۶۵	۱/۰۱۹	۰/۴۸۹	۱/۰۵۵	۱/۱۴۶

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

نتایج آزمون همبستگی نشان‌داد که شاخص‌های نهادی، دارای بالاترین امتیاز است و بیشترین تأثیرگذاری را بر تمامی شاخص‌های حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار دارد؛ بنابراین می‌توان‌گفت که شاخص‌های نهادی با شاخص‌های حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار همبستگی مثبت دارد و در سطح اطمینان حداقل ۹۵ درصد، این روابط تأیید می‌شود. جهت تمامی روابط به‌دست‌آمده مثبت است که نشان می‌دهد افزایش هر کدام از شاخص‌های حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار با افزایش شاخص‌های نهادی همراه است و بالعکس. در نهایت مقایسهٔ ضرایب همبستگی نشان می‌دهد که شاخص نهادی (پاسخگویی، شفافیت، قانونمندی، مشارکت، کارایی و اثربخشی، انعطاف‌پذیری و ...) قوی‌ترین رابطه را با شاخص زیست‌محیطی(۱/۰۶۵ = r) و بعد از آن با شاخص تکنولوژی و فناوری (۱/۰۵۵ = r) دارد.

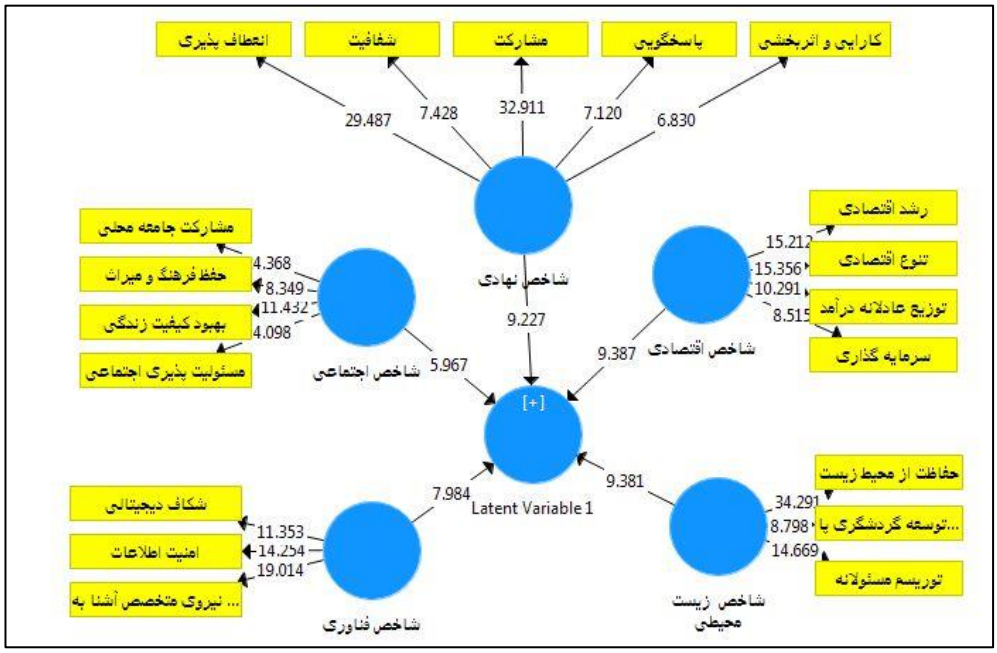
بررسی اعتبار شاخص‌های حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار

پس از بررسی اعتبار و روایی ابزارهای اندازه‌گیری و سازه‌های پژوهش (مدل بیرونی)، لازم است تا فرضیه‌ها و روابط متغیرهای مکنون (مدل درونی) مورد آزمون قرارگیرد. بدین‌منظور مدل آزمون‌شدهٔ پژوهش در شکل(۳) ارائه شده-است.

شکل ۵. میزان بارهای عاملی و ضرایب مسیر مؤلفه‌های مورد بررسی در حالت ضرایب استاندارد

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

شکل ۶. میزان ضرایب معناداری مسیر(T-Values) شاخص‌های پژوهش

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

آزمون مدل‌سازی معادلات ساختاری

در جدول (۴) نتایج تحلیل عاملی تأییدی (بار عاملی و میانگین واریانس استخراج‌شده) و آزمون پایایی (پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ) آمده است و شکل (۵ و ۶) مدل تجربی پژوهش است. تحلیل مؤلفه‌های استخراج‌شده براساس بار عاملی و میزان همبستگی به‌دست‌آمده نشان داده‌است که متغیرهای تبیین‌کننده‌ای که توسط تحلیل عاملی اکتشافی استخراج شده‌است، دارای پایایی کلی با میانگین ۰/۸۹۹ است که توجیه قوی‌ای برای این موضوع می‌باشد. و مقدار حداقل آن‌ها ۰/۶۰ تعیین شده‌است. نتایج نشان‌داد با توجه به مقدار بارهای عاملی به‌دست‌آمده برای تمامی سوالات که بیشتر از ۰/۵۰ است و در سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ ($p<۰/۰۵$) قراردارند (تمامی مقادیر t بزرگتر از ۱/۹۶ شده است)، نتیجه نشان‌داد که روایی سازهٔ تمامی متغیرهای آشکار یا سوالات پرسش‌نامه تأیید می‌شود. لازم به ذکر است که ۳ سوال از پرسش‌نامه شامل سوالات شماره ۱، ۳ و ۵ (نهادی) به‌دلیل بار عاملی ضعیف و غیر قابل قبول (کمتر از ۰/۶۰) از مدل و تحلیل حذف شدند. برای سنجش پایایی از آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد که مطابق نتایج تمامی مقادیر پایایی ترکیبی بیشتر از ۰/۷۰ است که نشان‌داد تمامی متغیرها از پایایی مناسبی برخوردارند. مقادیر آلفای کرونباخ تمامی متغیرها نیز بالاتر از ۰/۷۰ به‌دست آمد که نشان‌داد براساس روش همسازی درونی یا آلفای کرونباخ نیز پایایی پرسش‌نامه تأیید شد. آلفای کرونباخ برای شاخص‌های حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار ۰/۸۸۹ را نشان‌داد. از شاخص میانگین واریانس استخراج‌شده، جهت بررسی روایی همگرا استفاده شد. میانگین واریانس استخراج‌شده که روایی همگرا را می‌سنجد از حداقل ۰/۴۵۲ برای شاخص اجتماعی تا حداکثر ۱/۱۴۶ برای شاخص نهادی به‌دست آمد که نشان‌داد روایی همگرای همهٔ شاخص‌ها مقدار مطلوبی به‌دست آمد. در مجموع نتایج نشان‌داد که می‌توان روایی و پایایی تمامی عامل‌ها و سوالات مربوط به آن‌ها را مورد تأیید دانست.جدول(۶).

جدول ۶. شاخص‌های برازش مدل پژوهش

شاخص برازش	AGFI	PGFI	IFI	NFI	CFI	GFI	RMSEA	نسبت مجذور کای بر درجه آزادی
معیار	>۰/۷۰	>۰/۷۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	>۰/۹۰	<۰/۰۸	در بازه ۱ تا ۵
نتیجه	۰/۸۹	۰/۹۳	۰/۹۷	۰/۹۲	۰/۹۱	۰/۹۲	۰/۰۵۸	۳/۸۳

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

در مجموع با ارزیابی تمامی شاخص‌های برازش (جدول۶) می‌توان استنباط کرد که شاخص‌های برازش به‌دست‌آمده در مجموع نشان از برازش مناسب داده‌ها با مدل مفهومی دارند و مدل پژوهش از برازش قابل قبولی برخوردار است. همهٔ شاخص‌ها از مقدار مناسب برخوردار بودند و یک شاخص مقدار متوسطی داشت که می‌توان نتیجه گرفت که مدل پژوهش برازش مناسبی دارد و برازندگی مدل تأیید می‌شود.

میزان تأثیر شاخص‌ها بر تحقق حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار

جهت سنجش میانگین عامل‌ها و مقایسهٔ آن با مقداری استاندارد یا مفروض از آزمون t تک نمونه‌ای (جدول۷) استفاده شد. دامنهٔ نمرات پرسش‌نامه از نوع طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای و از ۱ تا ۵ بود و در نتیجه میانگین نمونه با

مقدار ۳ که مقداری متوسط است مقایسه شد. متغیرهایی که میانگین آن‌ها به‌طور معنی‌داری بالاتر از متوسط (۳) باشد، عامل مؤثری هستند. لازم به ذکر است که نرمال‌بودن شکل توزیع داده‌ها که پیش‌فرض آزمون پارامتریک تی-تک نمونه‌ای است با آماره‌های کجی و کشیدگی بررسی‌شد و چون مقادیر کجی و کشیدگی تمامی متغیرها در دامنهٔ ۱- تا ۱+ به‌دست آمد، پیش‌فرض نرمال‌بودن تأیید شد.

جدول۷. آزمون تی‌تک نمونه‌ای به‌منظور بررسی میزان تأثیر شاخص‌های حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار

شاخص‌ها	میانگین	تفاوت میانگین	مقدار t	سطح معنی‌داری	میزان تأثیر
شاخص اجتماعی	۱۰/۴۶۶۷	۷/۴۶۶۶۷	۲۷/۳۳۷	۰/۰۰۰	زیاد
شاخص اقتصادی	۱۱/۰۰۰۰	۸/۰۰	۲۷/۶۵۳	۰/۰۰۰	زیاد
شاخص زیست‌محیطی	۸/۱۷۷۸	۵/۱۷۷	۲۲/۵۹۸	۰/۰۰۰	کم
شاخص نهادی	۲۲/۶۳۷۰	۱۹/۶۳۷۰۴	۳۹/۴۰۲	۰/۰۰۰	خیلی زیاد
شاخص فناوری	۹/۳۱۸۵	۶/۳۱۸۵۲	۲۶/۵۴۰	۰/۰۰۰	زیاد

(منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۳)

نتایج آزمون تی‌تک نمونه‌ای نشان‌داد، تمامی شاخص‌ها دارای سطح معناداری می‌باشد. همچنین با توجه به مقدار t از بین شاخص‌های حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار، شاخص نهادی بیشترین تأثیر را بر تحقق حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار با مقدار t=۳۹/۴۰۲ بالاترین امتیاز را به خود اختصاص داده است. همچنین براساس میانگین‌های به‌دست‌آمده می‌توان نتیجه‌گرفت که رتبه‌بندی شاخص‌ها از نظر میزان تأثیر بر تحقق حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار بدین‌صورت بود که شاخص نهادی رتبهٔ اول، شاخص اقتصادی رتبهٔ دوم، شاخص اجتماعی رتبهٔ سوم، شاخص فناوری رتبهٔ چهارم، شاخص زیست‌محیطی رتبهٔ پنجم را به خود اختصاص داده‌اند.

نتیجه‌گیری

حکمروایی خوب، ابزار و راهبردی مدیریتی در صنعت گردشگری و مبنایی برای تدوین راهبردهای مناسب در حوزهٔ گردشگری به‌منظور دستیابی به برنامه‌های سند چشم‌انداز توسعه است. در واقع حکمروایی مطلوب گردشگری، یک رویکرد جامع است که به‌دنبال توسعهٔ پایدار صنعت گردشگری است؛ ازاین‌رو، پژوهش حاضر با هدف ارائهٔ الگوی حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار در استان خوزستان انجام شده است. نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری با توجه به مدل مفهومی آزمون نشان‌می‌دهد که رابطهٔ قوی و معنی‌داری بین شاخص‌های پژوهش با حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار در استان خوزستان مشاهده شده‌است (p<۰/۰۵) و شاخص‌های برازش مدل نیز نشان از برازندگی و تناسب داده‌ها با مدل مفهومی و در نتیجه تأیید مدل است. در نهایت مقایسهٔ ضرایب همبستگی نشان می‌دهد که شاخص نهادی (پاسخگویی، شفافیت، قانونمندی، مشارکت، کارایی و اثربخشی، انعطاف‌پذیری و ...) قوی‌ترین رابطه را با شاخص زیست‌محیطی(r =(۱/۰۶۵ و بعد از آن با شاخص تکنولوژی و فناوری (r =(۱/۰۵۵ دارد. همچنین نتایج حاصل از آزمون تی‌تک نمونه‌ای نشان‌داد که بیشترین تأثیر بر حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار شهری به‌ترتیب مربوط به شاخص شاخص نهادی رتبهٔ اول، شاخص اقتصادی رتبهٔ دوم، شاخص اجتماعی رتبهٔ سوم، شاخص فناوری رتبهٔ چهارم و شاخص زیست‌محیطی رتبهٔ پنجم را به خود اختصاص‌داده‌اند. نتایج حاصل از تحقیقات اسماعیل‌زاده(۱۴۰۱)، رسالور و همکاران(۱۴۰۰)، هاشمی بیستونی و شمس(۱۳۹۸) و امینیان و

همکاران(۱۳۹۶)، ارتباط بین شاخص‌های حکمروایی و گردشگری پایدار را مشخص نموده و نشان‌دادند که بین شاخص‌های حکمروایی خوب شهری و توسعهٔ گردشگری پایدار ارتباط معنی‌داری وجود دارد. همچنین یافته‌های پژوهش حاضر با مطالعات قادری و همکاران (۱۴۰۲) به شاخص نهادی، گوتام و بهالا(۲۰۲۴)، وان و همکاران(۲۰۲۲) و ایسلام(۲۰۱۸) به شاخص مشارکت، ضیایی و اسدیان اردکانی (۱۴۰۰) به شاخص شفافیت و چاودهری و همکاران(۲۰۲۲) و فارسری(۲۰۲۳) به شاخص گردشگری پایدار پرداخته‌اند، همسو می‌باشد اما وجه-تمایز آن با یافته‌های پژوهش حاضر این است که تنها به یک یا دو بعد شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری و تأثیر آن بر گردشگری پایدار شهری پرداخته و از سایر شاخص‌های حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار غافل بوده است. همچنین نتایج این پژوهش با یافته‌های لوهر (۲۰۲۴) و پازکی و همکاران (۱۴۰۰) که شاخص اقتصادی و امینیان و سیدنقوی(۱۳۹۷) که شاخص نگرش را مهم‌ترین شاخص حکمروایی مطلوب گردشگری پایدار می‌دانند، ناهمسو است. دلیل این ناهمسویی و تناقض یافته‌ها را می‌توان در تفاوت‌های جامعه‌های هدف و عدم توجه به عوامل نهادی دانست زیرا در نتایج تحقیقات این دو پژوهشگر، به عوامل نهادی و گردشگری پایدار توجه ندارند.

منابع

آقانسب، اکرم؛ ادیبی سعدی‌نژاد، فاطمه؛ اربابی سبزواری، آزاده (۱۴۰۳). شاخص‌های حکمروایی خوب گردشگری در منطقهٔ ۲۲ شهر تهران. فصلنامهٔ تحقیقات جغرافیایی، پروفسور محمد حسین پاپلی یزدی، ۳۹ (۲) :۲۲۵-۲۳۱.
Doi: 10.58209/geores.39.2.225

ابی زاده، سامان (۱۴۰۳). تبیین نقش حکمروایی مقصد در پایداری گردشگری شهری (نمونهٔ موردی: شهر رشت)، مهندسی جغرافیایی سرزمین، انجمن جغرافیایی ایران، ۸(۴)،۵۰-۳۷ .
Doi: 10.22034/jget.2023.414999.1509

اسماعیل‌زاده، حسن (۱۴۰۱). نقش حکمروایی خوب در توسعهٔ پایدار گردشگری (مطالعهٔ موردی: شهرهای تبریز، بناب و کلیبر، استان آذربایجان شرقی) توسعهٔ پایدار محیط جغرافیایی، دانشگاه شهید بهشتی، ۴(۷)، ۱۷۳-۱۸۸.
Doi: 10.52547/sdge.4.7.173

امینیان، ناصر؛ سید نقوی، میرعلی (۱۳۹۷). ارائهٔ الگوی حکمروایی مطلوب گردشگری در ایران. فصلنامهٔ مطالعات مدیریت گردشگری، دانشگاه علامه طباطبایی، ۱۳(۴۲)، ۲۷-۱۰۲.
Doi: 10.22054/tms.2018.9018

امینیان، ناصر؛ سیدنقوی، میرعلی؛ جهانیان، منوچهر؛ امامی، سیدمحسن (۱۳۹۶). وضعیت ارزیابی شاخص‌های حکمروایی مطلوب در توسعهٔ گردشگری شهری (مورد مطالعه: شهر تهران). اقتصاد و مدیریت شهری، انجمن علمی اقتصاد شهری ایران، ۵(۲ (پیاپی ۱۸))، ۱۲۷-۱۳۹.
https://sid.ir/paper/240351/fa

پازکی، معصومه؛ شیخی، داوود؛ زند، فرهاد (۱۴۰۰). بررسی جایگاه حکمروایی خوب در توسعهٔ گردشگری روستایی پایدار (موردپژوهی: شهرستان سرخه)، فصلنامهٔ علمی برنامه‌ریزی منطقه‌ای، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت و با همکاری انجمن علمی اقتصاد توسعه منطقه ای ایران، ۱۱(۴۳)، ۶۴-۷۸.
Doi: 10.30495/jzpm.2021.3934

پیله‌وری، نازنین (۱۳۹۴). ارائهٔ الگویی جهت ارزیابی حکمرانی خوب شهری، پژوهش‌های مدیریت منابع سازمانی، دانشگاه تربیت مدرس، ۵(۴)، ۲۸-۴۸.
http://ensani.ir/file/download/article/20161002143454-9474-134.pdf

رسال‌ور، ناصر؛ پناهی، علی؛ ولی‌زاد، رضا (۱۴۰۰). ارزیابی پیشران های تأثیرگذار بر تحقق مدیریت سیستمی گردشگری با تأکید بر رویکرد حکمروایی خوب، (مطالعهٔ موردی: کلان‌شهر تبریز)، گردشگری شهری، دانشکده جغرافیا- دانشگاه تهران، ۸(۳)، ۱۷-۳۲.
Doi: 10.22059/jut.2021.303403.803

ضیایی، محمود؛ اسدیان اردکانی، فائزه (۱۴۰۰). چهارچوبی برای سطح‌بندی متغیرهای حکمروایی خوب در توسعهٔ پایدار مقصدهای گردشگری (نمونهٔ پژوهش: شهرستان میبد)، برنامه‌ریزی فضایی، دانشگاه اصفهان، ۱۱(۱)(۴۰)، ۱-۲۶.
Doi: 10.22108/sppl.2020.123953.1520

طبیبی، محمدرضا؛ حسینی، ابوالحسن؛ رضائی، تیمور (۱۳۹۴). ارزیابی شاخص‌های حکمرانی خوب شهری در شهرهای مقصد گردشگری به‌روش IPA (مطالعهٔ موردی: شهر تنکابن). نشریه گردشگری شهری، دانشکده جغرافیا- دانشگاه تهران، ۲(۳)، ۲۱۹-۲۳۱.
Doi: 10.22059/jut.2015.58444

قادری، اسماعیل؛ کیائی، بتول؛ فقیهی، ابوالحسن؛ و محمودزاده، سیدمجتبی (۱۴۰۲). حکمرانی مقصد گردشگری با رویکردی کارآفرینانه، گردشگری و توسعه، انجمن علمی گردشگری ایران، ۱۲(۳)، ۴۳-۵۸.
Doi: 10.22034/jtd.2022.354416.2646

قاسمی، ابوالفضل؛ قزلسفلی، محمدتقی؛ مسلمی مهنی، یوسف (۱۳۹۹). حکمرانی خوب شهری به‌منزلهٔ مرجعیت سیاستگذاری شهری، تحلیل محتوای برنامهٔ پنجم و ششم توسعهٔ جمهوری اسلامی ایران، مجلس و راهبرد، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، ۲۷(۱۰۱)، ۱۹۵ – ۲۲۱.
https://nashr.majles.ir/article_358.html

قائدی، سهراب؛ مریانجی، زهره؛ حسینی سیاه‌گلی, مهناز (۱۴۰۲). شناسایی پیشران‌های کلیدی مؤثر بر گردشگری پایدار شهری با رویکرد آینده‌پژوهی (نمونهٔ موردی: کلان‌شهر اهواز، جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، دانشگاه فردوسی مشهد ،۴(۲۱)، ۳۵۱-۳۸۴.
Doi: 10.22067/jgrd.2024.85923.1372

کشاورز، مهناز (۱۳۹۸). شناسایی عوامل تأثیرگذار در توسعهٔ گردشگری پایدار شهری با استفاده از روش مدل ساختاری تفسیری (ISM) (مطالعهٔ موردی: شهر خرم‌آباد)، فصلنامهٔ گردشگری شهری، دانشکده جغرافیا- دانشگاه تهران،۶(۱)، ۱۳۴-۱۲۱.
Doi: 10.22059/jut.2019.246390.414

کهزادی، اسفندیار؛ رضایی، محمدرضا؛ پیوسته‌گر، یعقوب (۱۴۰۳). شناسایی و اولویت بندی شاخص های ساماندهی فضایی گردشگری در محور یاسوج-سپیدان با رویکرد اکولوژیک، نشریه جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای، دانشگاه سیستان و بلوچستان، ۱۴(۵۲)، ۹۱-۱۲۲.
Doi: 10.22111/gaij.2024.47650.3170

مینایی، عباس؛ حیدری چیانه، رحیم؛ روستایی، شهریور (۱۴۰۲). شناسایی عوامل مؤثر بر رقابت پذیری مقاصد گردشگری شهری (مورد مطالعه: شهر اردبیل)، تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، دانشگاه خوارزمی تهران، ۲۳ (۷۰) :۱۲۵-۱۴۱.
http://jgs.khu.ac.ir/article-1-3716-fa.html

هاشمی بیستونی، محمودرضا؛ شمس، مجید (۱۳۹۸). تحلیل و ارزیابی شاخص های حکمروایی خوب شهری و تأثیر آن بر متغیر توسعهٔ گردشگری در شهر بیستون، جغرافیایی فضای گردشگری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ملایر، ۹(۳۳)، ۱۷-۳۵.
https://sid.ir/paper/214327/fa

Resources

Baggio, R., (2019). Measuring Tourism: Methods, Indicators, and Needs. ©Springer International Publishing AG, part of Springer Nature 2019 E. Fayos-Solà, C. Cooper (eds.),The Future of Tourism.

https://doi.org/10.1007/978-3-319-89941-1_13.

Beaumont N. Dredge, D., (2010): "Local tourism governance: a comparison of three network approaches", Journal of Sustainable Tourism. 18(1), 7–28.

DOI: 10.1080/09669580903215139.

Becken, S., & Loehr, J. (2024). Tourism governance and enabling drivers for intensifying climate action. Journal of Sustainable Tourism, 32(9), 1743-1761.

https://doi.org/10.1080/09669582.2022.2032099

Bichler, B. F. (2021). Designing tourism governance: The role of local residents. Journal of Destination Marketing & Management, 64-76.

https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2019.100389

Brauer, R., Dymitrow, M., & Tribe, J. (2019). The impact of tourism research. Annals of Tourism Research, 77, 64-78.

https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.05.006.

Castelnovo, W., Misuraca, G., & Savoldelli, A. (2016). Smart cities governance: The need for a holistic approach to assessing urban participatory policymaking. Social Science Computer Review, 34(6), 724-739.

https://doi.org/10.1177/0894439315611103.

Chaperon, S. (2017). Tourism industry responses to public-private partnership arrangements for destination management organisations in small island economies: A case study of Jersey, Channel Islands. International Journal of Tourism Policy, 7(1), 23-41.

https://doi.org/10.1504/IJTP.2017.082767.

De Souaa, T. C. G., De Souza, M. J. B., & Rossetto, C. R. (2017). Índices de competitividad de destinos turísticos: comparación entre el monitor de competitividad turística de los destinos urbanos españoles e índice de competitividad de turismo nacional brasileño. Gobernanza y participación en la gestión sostenible de destinos turísticos, 285.

https://www.torrossa.com/gs/resourceProxy?an=4284467&publisher=FZ8148#page=285.

Dos Anjos, F. A., & Kennell, J. (2019). Tourism, governance and sustainable development. Sustainability, 11(16), 4257.

https://doi.org/10.3390/su11164257.

Farsari, I. (2023). Exploring the nexus between sustainable tourism governance, resilience and complexity research. Tourism Recreation Research, 48(3), 352-367.

https://doi.org/10.1080/02508281.2021.1922828.

Fesenmaier, D. R., & Xiang, Z. (2017). Introduction to tourism design and design science in tourism. Design science in tourism: Foundations of destination management, 3-16.

Doi: 10.1177/1527476414541552

Gautam, V., & Bhalla, S. (2024). Exploring the relationships among tourism involvement, residents' empowerment, quality of life and their support for sustainable tourism development. Journal of Cleaner Production, 434, 139770.

https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.139770.

Hristov, D., & Zehrer, A. (2015). The destination paradigm continuum revisited DMOs serving as leadership networks. Tourism Review, 70(2), 116-131.

https://doi.org/10.1108/TR-08-2014-0050.

Islam, M. W., Ruhanen, L., & Ritchie, B. W. (2018). Adaptive co-management: A novel approach to tourism destination governance? Journal of Hospitality and Tourism Management, 37, 97-106.

https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2017.10.009.

Keyim, P. (2018). Tourism collaborative governance and rural community development in Finland: The Case of Vuonislahti. Journal of travel research, 57(4), 483-494.

https://doi.org/10.1177/0047287517701858.

Marinello, S., Butturi, M. A., Gamberini, R., & Martini, U. (2023). Indicators for sustainable touristic destinations: A critical review. Journal of Environmental Planning and Management, 66(open in a new window) (1(open in a new window)), 1–30.

https://doi.org/10.1080/09640568.2021.1978407.

McLoughlin, E., Hanrahan, J., Duddy, A. M., & Duffy, S. (2018). European tourism indicator system for sustainable destination management in county Donegal, Ireland. European Journal of Tourism Research, 20(open in a new window), 78–91.

https://doi.org/10.54055/ejtr.v20i.341.

Modica, P., Capocchi, A., Foroni, I., & Zenga, M. (2018). An assessment of the implementation of the European Tourism Indicator System for sustainable destinations in Italy. Sustainability, 10(open in a new window (9) open in a new window)), 3160.

https://doi.org/10.3390/su10093160.

Oyola, M., Blancas, F., González, M. & Caballero, R. (2012). Sustainable tourism indicators as planning tools in cultural destinations. Ecological Indicators, 18, 659-675.

https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2012.01.014.

Pan, S., Gao, M., Kim, H., Shah, K. J., Pei, S., & Chiang, P. (2018). Advances and challenges in sustainable tourism toward a green economy. The Science of the Total Environment, 635(open in a new window), 452–469.

https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.04.134.

Pulido-Fernandez, J. I., & Pulido-Fernandez, M. D. L. C. (2018). Proposal for an indicators system of tourism governance at tourism destination level. Social Indicators Research, 137, 695-743.

https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-017-1627-z.

Ribeiro, M. A., Pinto, P., Silva, J. A., & Woosnam, K. M. (2017). Residents' attitudes and the adoption of pro-tourism behaviours: The case of developing island countries. Tourism Management, 61, 523-537.

https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.03.004.

Riensche, M., Castillo, A., García-Frapolli, E., Moreno-Casasola, P., & Tello-Díaz, C. (2019). Private over public interests in regional tourism governance: A case study in Costalegre, Mexico. Sustainability, 11(6), 1760.

https://doi.org/10.3390/su11061760.

Sharpley, R. (2023). Sustainable tourism governance: local or global? Tourism Recreation Research, 48(5), 809-812.

https://doi.org/10.1080/02508281.2022.2040295

Wan, Y. K. P., Li, X., Lau, V. M. C., & Dioko, L. D. (2022). Destination governance in times of crisis and the role of public-private partnerships in tourism recovery from Covid-19: The case of Macao. Journal of Hospitality and Tourism Management, 51, 218-228.

https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2022.03.012

Wesley, A., & Pforr, C. (2010). The governance of coastal tourism: Unravelling the layers of complexity at Smiths Beach, Western Australia. Journal of Sustainable Tourism, 18(6), 773-792.

https://doi.org/10.1080/0966958100372127.